

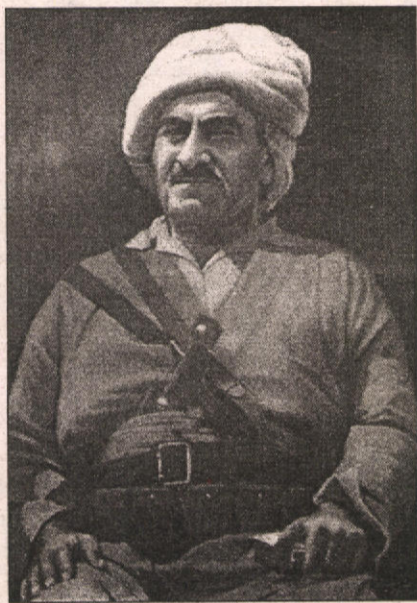
DIPLOMAT

№ 33-34 (73-74) 01-15 oktyabr, çirîya pêşin, 2007
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Haftalık ictimai-siyasi qezet
Rojnama heftane, ya civakî û siyasî

Qiymeti, 20 qepik
Hêjaye

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

Piştî Silemaniyê, gunde Barzan dibê navenda xebata siyasî li başurê Kurdistanê:

Piştî şikesta şorşa Şex Mahmude nemir barê xebat u karê Kurdayetiyê lib aşurê Kurdistanê bi yekcarî dikeve herema Behdînan ku navenda rêberatiya vê xebat û herekete gundê biçuke Barzan e. Qeza Mêrqaşor ku nahîyên Mêeqaşor, Barzan û Şervan digire ber xwe, girêdayî wîlayeta Hewlêrê ye.

Səh.7

Rênîşanderiya ji bo petrola Îraqê

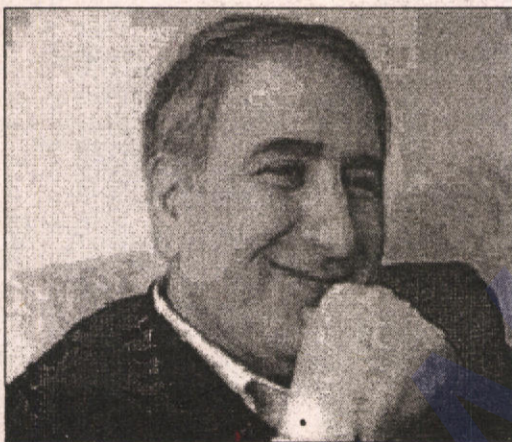
Səh.6

Hêro Talebanî:
"Min nedixwest Celal bibe serokkomarê Îraqê û divêt kirmancî li Silêmaniyê bêt kwendin"

Səh.12

Mehemed Ūzûn çû ser dilovanîya xwe

Nivîskarê kurd ê binavûdeng Mehemed Ūzûn piştî liberxwedane-ka dût û dirêja li hember nexweşîna xwe ya giran a serpênceyê, mixabin ku îro saet 11:05-ê bi

wexte Anqerê (10:05-ê Swêdê) li Dîyarbekirê li nexweşxaneyê taybetî a Venî Vidî çavên xwe li jîyanê girt. Xebera koçkirina çûna serdilovanîya xwe ya Mehmed Ūzun ji bal doktorê wî serokê Odeya Tabîbên Dîyarbekirê Dr. Adem Avcikiran resmî hat piştrastkirin.

Em-xebatkarê rojnama "Diplomat"-ê jî serxaşiyê didine malbata wî û hemû gelê kurd

Курдские евреи

Səh.14

Судьба иракской провинции Киркук будет решена до конца 2007 года

Səh.15

İhsan Arslan dibêje serkaniya problema PKK-ê Enqere ye

Səh.14

Jin, jîyan, evîn û xwekuştin

Səh.11

Евреи и курды - братья по генам

Səh.16

Билл Клинтон: моя жена защитит курдов

Səh.16

Встреча Буша с Талабани

Səh.16

Американцы строят свою базу под Эрбилем

Səh.15

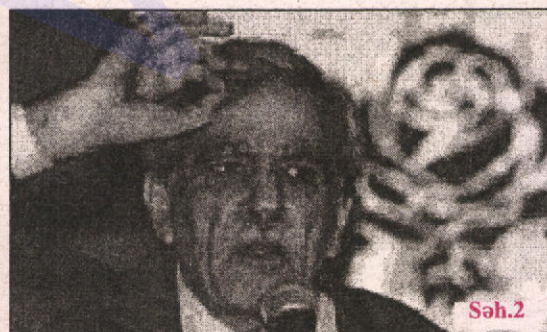
В конгрессе США формируется курдское лобби

Səh.15

Райс: военнослужащие США "продолжают захватывать" в Ираке представителей Корпуса стражей исламской р.

Səh.15

Ahmet Turk: Serokerkan DTP-ê dike armanca êrîşan

Səh.2

Qetliama Beytuşebabê ket rojeva parlamentoya Tirkîyeyê

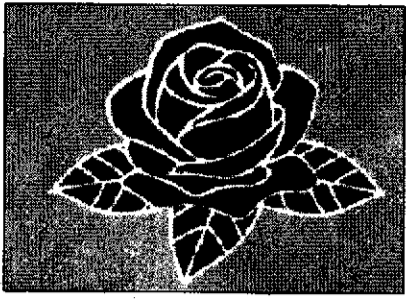

Səh.2

Hukumeta tirk desthilata Kurdistanana federe naskir

Səh.3

Anqere: Li ber avahiya DTPê gule hat berdan

Li Anqereyê li ber avahiya navendê a DTP-ê kesek bi depançe gue berda hewayê û DTP-yîyan tehdîd kir. Kûştî û brîndar tunene. Êrîskar piştê jî ji buyere bazda wenda bû. Berpîrsên DTP yî ji polis xwestin failê ve buyere were girtin. Polîsên Anqerê li êrîskar digerin.

Ahmet Turk: Serokerkan DTP-ê dike armanca êrîşan

Ahmet Turk: Niyeta me êşkere ye, em bi niyeta lihevkerina civakî hatine parlamentoyê, lê niha dixwazin dengê me bibilînin, em wek yê din ên ne ji ve civakî bûn nişan.

Serokê grûba parlamenterên kurd ên DTP-ê ê di parlamentoya tirk de Ahmet Turk duh bi minasebeta vebûna dewra nuh a parlamentoya Tirkîyeyê li gel hin hevalên xwe yê parlamentê amadeyî resepsiyona vebûnê bû û bersiva hin pîrsên rojnamevanan da. Ahmet Turk li ser kuştina 12 kesên Hemika û axaftina serokerkanê orduya tirk jî rawestiya.

Ahmet Turk li ser êrîşa serokerkanê orduya tirk Yaşar Buyukanit a duh a li ser DTP-ê got ku niyeta me êşkere ye, em bi niyeta lihevkerina civakî hatine parlamentoyê, lê niha dixwazin dengê me bibilînin, em wek yê din ên ne ji ve civakî bûn nişan.

Ahmet Türk bal kişand ser axaftina serokkomar Abdullah Gül û serokê parlamentoyê Kêksal Toptan a bi minasebeta vekirina parlamentoyê ku wan got "tehamula ji fikrên cuda re, pêdiviya demokrasiyê ye" û wiha berdewam kir: " Ji bo ku em cuda difikirin em wek hedef tîn nişandan. Di demekî de ku em di nav mihawela rawestandina şidet û pevçûnê de ne, faturaya ve rewşê li ser me tê birrîn; ev ne demokratîk e. Ji bo ku em Tirkîyeyê ji nav rewşa pevçûnê derxin çî ji destên me tê em dikin. Ji ber buyera ku (li Hemka) buye ez ji herkesî bêtir azarî dikîim. Ez her awe çalakiyên ku mafê jiyane ji meriv distîne rûş dikim. Ev çalakî jî kû tê bila bê, me mimkin e ku bê teswêbkirin. Berpîrsiyariya dewletê ye ku rastiya buyere derxe meydanê. Li ser awayê rêdanî dikare şik û guman di serê her kesî de hebin. Divê dewlet biçe ser buyere, zelal bike û raya giştî di ve bareyê de ronî bike."

Serokerkan Buyukanit çî gotibû?

Serokerkanê orduya tirk Yaşar Buyukanit duh li Akademiya eskerî ya herbî axaftineka balkêş a tehdîdkar kiribû û tê de bêtî ku navê wê rasterast bide êrîşeka mezin biribû ser DTP-ê jê. Buyukanit li ser DTP-ê wiha gotibû:

"Li Tirkîyeyê xetereka mezin jî ew çalakiyên siyasî yê xwedêgiravî baskê siyasî ye rêxistina terorê in. Em rûbirûyê zihniyeteka wiha ne ku nikare ji rêxistina terorê re beje "terorîst", ji mensûbên rêxistina terorê re dibêje "birayên me", ji hêzên çekdar ên tirk re dibêje "cudaxwaz" (Ahmet Turk jî bo ku di ahengên 30-ê agustosê de ji DTP-ê re nameya vewwendinê neşandibû, ordu qedê kiribû û gotibû ka binerîna kî cudaxwaziye dike). Komara Tirkîyeyê ya ku dewleteka demokratîk a huqûqî ye divê vî pîrsî di nav çarçeweya hiqûqî de çareser bike.

Çavdêrên siyasî yê Tirkîyeyê ev mesaj wek hedef nişandanek wesif kirin ku Buyukanit ji dadgehên bilind dixwaze ku DTP-ê qedexe bikin.

Serokwezîr wek serokerkan nafikire

Serokwezîrê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan jî duh bi minasebeta resepsiyona vebûna parlamentoyê, li ser daxwiyaniya Buyukanit a derbareyê DTP-ê fikra xwe êşkere kir û wiha got:

"Yên ku hatine parlamentoyê (qedê ji parlamenterên DTP-ê ne) ew meriv jî di encama prosêseka hiqûqî de hatine ve parlamentoyê. Li gor qanûnan hatin, ne bi awayên bêqanûnî. Eger tişteki bê qanûnî heye, divê dadwerê çî lazim be wê bike, ev karê dadweriyê ye. Ka Desteya Bilind a Hilbijartinan di ve meselê de biryareka nêgatif da? Na, neda."

Qetliama Beytüşebabê ket rojeva parlamentoya Tirkîyeyê

Parlamenterê DTP-ê ê Şînexê Hasip Kaplan, ji bo ku wezîr hundirên ê Tirkîyeyê bersivêk bide, di derbare qetliama Beytüşebabê de pîrsnameyek da serokatîya parlamentoya Tirkîyeyê.

Kaplan, di pîrsnameya xwe de, qetliama

Beytüşebabê wek êrîşeka li dijî mafê jiyane ya welatîyan bi nav dike û dipirse "Gelo pşgehên (meqamên) dewletê bawerîya xwe bi kîjan çavkanîyê tînin ku buyê ku failên ve qetliamê derxin holê, daxwiyaniyan didin raya giştî?"

Kaplan di pîrsnameya xwe de dibêje: "Li gor hinek agahîyan, roja qetliamê, li herêmê du minibusên ku tê de 25 kesên hebûn e hatine dîtin. Tê gotin ku ev kes karmendên dewletê ne." Lama jî Kaplan ji wezîrê hundirên Beşîr Atalay dipirse "Gelo roja qetliamê, karmendên dewletê li bejayiyê dixebitîn an na?"

Komîteya Bilind ya 140-ê hin biryarên girîng dan

Mehmed İhsan wezîrê karûbarên deverên derve yê Kurdisanê ragehand ku duh civîneke Komîteya Bala ya binçihkirina Madeya 140-î li bajarê Bexdayê hat saz kirin

Mehmed İhsan wezîrê karûbarên deverên derve yê

Kurdisanê ragehand ku duh civîneke Komîteya Bala ya binçihkirina Madeya 140-î li bajarê Bexdayê hat saz kirin û wê civînê çend biryarên girîng dan û di civînê de mekanîzma encamdana serjimêriyê hat pejrandin.

Di civîna duhî de ku Samir Elanî cîgirê serokê Komîsyona Bilind ya Hilbijartinan li Îraqê amade bibû, tê de mekanîzma encamdana serjimêriyê ku yek ji qonaxên cîbicîkirina madeya 140-ê ye, gotûbêj kir û pejrand ku biryare di 16.11.2007 ê de bê pêkînan. Herwesa di civînê de ew yek jî hat pesin kirin ka kî dikare di serjimêriyê de beşdar be û kî nikare beşdar be.

Yek ji mijarên civînê ew bû ku problema taxê Tisiên hat çareser kirin û biryar da ku ew tedayê û zolma li serdena rêjîma jinavçûyî li xelkê wê taxê hatî kirin nehêlin û ew erd û milkê bi kotekê ji xelkê hatî istandin bo bête zivrandin, ev jî gaveke girîng bo zivrandina meşê turkmanan.

Wezîrê karûbarên deverên derve yê Kurdisanê got: "Di beşeke din ya civînê de sinorên îdarî û diyarkirina sinorên îdarî hat behis kirin, lê belê ev prosêsa bi dawî nehat û pêwîstiya wê bi pêtir mînaqêşe heye.

İhsan ev civîn bi gaveke girîng ji bo cîbicîkirina madeya 140-î wesif kir.

Lêkolîn di heqê konferansa kurdan a Diyarbekirê de dibe

Dozgirê dadgeha Diyarbekirê ji dezgeya ewleyiya Diyarbekirê daxwaza wan filmên ku polîsan di dema konferansê de a li ser kurdan a li Diyarbekirê kêşane kir.

Dozgirê dadgeha Diyarbekirê ji dezgeya ewleyiya Diyarbekirê daxwaza wan filmên ku polîsan di dema konferansê de a li ser kurdan a li Diyarbekirê kêşane kir. Dozgir û berê li ser filman lêkolîn bike eger rastî bêqan şûnekê bê ê dozê di heqê konferansê de veke.

Serokê Baroya Diyarbekirê û yek ji amadekarên konferansê awukat Sezgin Tanrikulu ragihand ku esas li gor qanûnê qedexe ye ku polîs li hundur şalonê film bikîşin, lê ve carê polîsan bi îzna (icazeya) waliyê Diyarbekirê jî serî heta dawiyê film kêşan. Civîna navneteweyî ya ku ji bal Baroya Diyarbekirê û rêxistina almanî ya bi navê Heinrich Bull hatibû amadekirin du roj berê xelas bû. Ji Almanyayê, Îspanyayê, Îrlandayê û Amerîkayê û ji hundurê welêt akademîsyen, pispor, siyasetmedar, rêxistinên civakî û rojnamevan beşdarî konferansê bûbûn.

Şînex: Hukumet lêkolînê li ser buyera Hemika dike

Wezîrê hundurên Beşîr Atalay, wezîrê dewletê û parlamenterê Sîrtê ê AKP-ê Mehmet Şîmşek, wezîrê şandiniyê û parlamenterê Diyarbekirê ê AKP-ê Mehdî Eker li gel hin parlamenterên deverê biçin Şîrnexê.

Duh piştî civîna hukumeta tirk, berdevkê hukumetê û cîgirê serokwezîr Cemil Çiçek ragihand ku biryar hatiye dayin da sê wezîr îro yan sibehî biçin Şîrnexê ji bo lêkolînê li ser kuştina 12

gundiyan Hemika û ser bi Bêşebabê bike.

Li gor daxwiyaniya Çiçek û wezîrê hundurên Beşîr Atalay, wezîrê dewletê û parlamenterê Sîrtê û AKP-ê Mehmet Şîmşek, wezîrê Şandiniyê û parlamenterê Diyarbekirê û AKP-ê Mehdî Eker li gel hin parlamenterên deverê biçin Şîrnexê.

Îsraîl: Erê me êrîşê Suriyeyê kir

Îsraîl car ewil fermî ragihand ku beriya mehekê firokeyên wan êrîşî hedefên eskerî ên Suriyeyê kirine.

Wek tê zanîn Suriyeyê di 6-ê îlonê de ragihandi bû ku firokeyên şer ên Îsraîlê jî bakur(Tirkîyeyê) êrîşî Suriyeyê kirine.

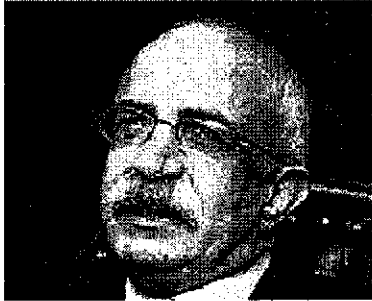
Li gor nuçeya BBC-yê Îsraîlê heta nuha jî ber sansûrê ne dihişt nuçeyên li ser ve buyere belav bibe. Serokdewletê Suriyeyê Beşar Esad jî duh ji BBC re ragihand ku di wî êrîşa firokeyên Îsraîlê de avayîyeke wan a eskerî xisarê ditiye. Tê ragihandin ku piştî ve daxuyaniya Esad Îsraîlê jî daxuyaniya fermî daye

Sertac Bucak bi kefalet hat berdand

Sertac Bucak duh ji bo ji ber axaftineka xwe ya nisana 2007-ê a li Ruhayê çûbû dadgeha Ruhayê ku îfadeya xwe bigire û ew hatibû girtin.

Serokê Hak-Parê Sertac Bucak duh piştî dadgehê biryara girtina wê da, bi 20 hezar YTL-yan bi kefalet hat berdand,

daweya li hemberî wê û berdwam be. Sertac Bucak duh ji bo ji ber axaftineka xwe ya nisana 2007-ê a li Ruhayê çûbû dadgeha Ruhayê ku îfadeya xwe bigire û ew hatibû girtin. Bucak 5 saetan di girtîgehê de ma heta peryê kefaletiyê hat peydakirin.

Abdullah Gül: Li Tirkîyê ê fikra herî cuda jî bê axaftin

Gül: Li Tirkîyeyê dewraneka (sedemeka) nuh vedibe. Ez texmîn dikim ku fikrên herî cuda jî ê bîn axaftin. Divê ev dewrana nuh neyê xerakirin.

Serokkomarê Tirkîyeyê Abdullah Gül duh ji bo ku serdana Meclisa Parlamenteran a Konseya Ewropayê bike çû Strazbourgê. Li ser riya xwe serokkomarê Tirkîyeyê bersiva rojnamevanan da. Li ser pirsar rojnamevanekî ku "DTP-yî dibêjin ew nikarin PKK-ê rûreş bikin, gelo ew di vê bareyê de çi difikire",

Abdullah Gül wiha bersiv da:

"Eger bi êşkeryî li hemberî terror ê şidetê neyê rawestiyân ê nebe alîkarî jî bo çareseriyê pirsê ê bibe bargiranî. Em meseleyên li derveyê terror û şidetê bi êşkeryî biaxivin. Ne şert e ku meriv bi xwe di nav şidetê de be, piştgirîkirina wî jî nayê teswîb kirin. Li Tirkîyeyê dewraneka (sedemeka) nuh vedibe. Ez texmîn dikim ku fikrên herî cuda jî ê bîn axaftin. Divê ev dewrana nuh neyê xerakirin. Yê siyasetmedar, yê nivîskar, herkes divê êskere li hemberî terore be û vê tenê neke karê eskeran. Herkes divê mesafê têxe navbera xwe û terore. Ev Meclisa nuh (a piştî hilbijartinan) meclisek e ku rêjeya temsîlakriya wê gelek bilind e. Herkesî îmkana temsîla xwe tê de dêt. Eger em têkevin nav rewşeka wiha ku sîberê daxê ser dewrana nuh ê heyf be."

Li ser pirsêka din Gül êskere kir ku wî metnê axaftina serokerkan Buyukanit xwendiyê lê ew naxwaze li serî biaxive, wî bi vê awayî nişan da ku ew ji axaftinê ne razî ye.

Hukumeta tirk desthilata Kurdîstana federe naskir

Alî Babacan wezîrê derva yê hukumeta Tirkîyê, îro li New Yorkê di civîneka ragihandinê de resmî ji hukumeta Kurdîstanê daxwaz kir ku rê li ber têrora PKK-ê bigire.

Di civînê de Alî Babacan wiha got:

"Li seranserî Îraqê hukumeteka navendî heye, hukumeta Bexdayê, li bakurê Îraqê jî desthilateka herêmê heye û helbet li tevayîya Îraqê hebûna Amerîkayê heye. Em

hem ji hukumeta Bexdayê, hem ji desthilata herêma bakurê Îraqê, hem jî ji Amerîkayê dixwazin ku rê li ber têrora

PKK-ê û êrîşa çekdarên wê ya li ser hidûden Tirkîyeyê bigirin." Bi vî awayî cara pêşîn hukumeta tirk resmî "desthilata herêma bakurê Îraqê" nas dîke, wek mixatab qebûl dîke û daxwazî jê dîke ku rê li ber çalakiyên PKK-ê bigire. Çavdêrên siyasî vê daxwaziyê wek îşareta guhertina siyaseta hukumeta tirk ya li hember Kurdîstana federe dinirxînin.

NY buyera Bêşebabê şermezar kir

Sekreterê Neteweyên Yekbûyî buyera Bêşebabê û teqîna li Îzmîrê şermezar kir.

Daxuyaniya Ban Ki-Moon bi rêya sekreterê wî hat kirin. Daxuyani wisa ye: "Sekreteriya NY-ê, ji êrîşên vê dawiyê ku li Îzmîrê û Bêşebabê pêk hatine û di encamê de 14 kes jiyana xwe ji dest dane, xemgîn e. Sekreteriya NY tundiya bi her awayî şermezar dîke."

Navên mizgeftên Kurdîstanê yê erêbî tîn guhertin

Li gor siyaseta erêbkirina rejîma Îraqê Liya berî, piraniya navê mizgeftên Kurdîstanê navên kesên erêbî ne, loma jî wezaretî komîteyek ava kiriye da van navên erêbî bi yê kurdî biguhere.

Navên mizgeftên Kurdîstanê yê erêbî dê bîn guhertin û navên kurdî dê li wan bê kirin.

Birêvebirê ragihandinê yê Wezaretê Ewqaf a Kurdîstanê Merîwan Nexşibendî, ji rojnameya Awîne re dibêje: "Li gor siyaseta erêbkirina rejîma

navên erêbî bi yê kurdî biguhere."

Li gor amarê (îstatîstîkê) li Kurdîstanê 3686 mizgeft hene û navê wan pirtir bi erêbî ne.

Li gor nûçeya rojnameyê, ev biryar di nav hin mela û xetêbûn mizgeftan de nayê pejiandin.

Îraqê ya berî, piraniya navê mizgeftên Kurdîstanê navên kesên erêbî ne, loma jî wezaretê komîteyek ava kiriye da van

Derhêner Fatîh Akin: Ez ji Tirkîyeyê re leşkerî nakim

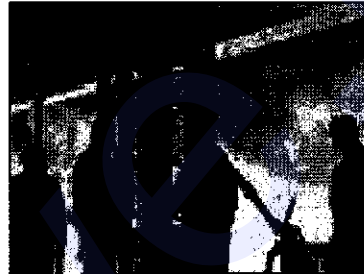
Derhênerê tirk Fatîh Akin ê ku li Almanyayê dijî û filmê wî yê nû (Auf der anderen Seite) Li aliyê dinê) wek filmek ku hêja ye bo Oscarê bê destnîşankirin, ji rojnameya swêsrî Baseler Zeitung re ragihand ku ewê tu carî ranehêje sîleh û ji Tirkîyeyê re leşkerî neke.

Akin li ser pirsêkê got; ji dûva ew rahîje çek ew ê dev ji parîyek kaxizê berde û ji hemwelatîya Tirkîyeyê derkeve.

Kurdîstan: 4 peymanên nû ên petrolê hatin îmzekirin

Hikumeta Herêma Kurdîstanê di beyanameyekê de îmzekirina 4 peymanên nû ên petrolê ragihand ku taybet in bi dîtin û berhe- manêna petrolê digel du projeyên avakirina rafineriyên petrolê li herêma Kurdîstanê.

Di beyanemeyê de amaje bi wê yekê jî hatiye kirin ku tê çaverêkirin di van nêzîkan de digel 2 şirketên din ên cihanê jî peyman bîn îmzekirin.

Peymana yekê digel şirketa Heritage Energy Middle East Limited û şirketa Heritage Oil and Gas a kenedî, ji bo lêgerîn û berhe- manêna devera Mîran a parêzgeha Silêmaniyê hatiye îmzekirin.

Ji bo devera Sindî-Amediyê berbiberî hidûde Tirkîye Kurdîstanê li gel Perenco Kurdîstan Limited, a ku şaxe şirketa ji bal Perenco S.A ya taybetî ya fransî hatiye îmzakirin Di ragihandina hikûmeta

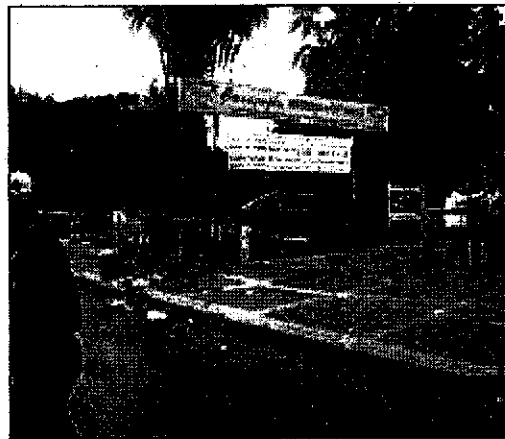
herêma Kurdîstanê de hatiye diyarkirin ku piştî temamkirina rêkeftinê destpêkê, di van nêzîkan de rêkeftin digel du şirketên din ên cihanê jî tîn îmzekirin

Hêjayî gotinê ye herêma Kurdîstanê pêştir jî peymanek digel şirketa Hunt Oil ya amêrikî bo dîtin û berhe- manêna petrolê îmze kiriye ku biryar e li Dihok dest bi karên xwe bike.

Sermiyangêriya karê lêgerîn û berhe- manêna li gel du şirketên pêtrôle digihîje 500 milyon dolaran. Eger encamên berhe- manêna van peymanan bis- erkevin û ji %85-ê hatina wê li Îraqê e %15 jî li van şirketan vegere.

Ji bilî van peymana du şirketên avakirina refeneriyên petrolî jî hat îmzakirin ku yek e Refineriya Mîran be a din jî e a Teqteqê be. Herdu jî e rojane 20 hezar varîl petrol dawerivînin. Refinerê e di 18 mehan de bîn temamkirin.

Li Îzmîrê du bombe

Îro danê sibê li taxa Buca e Şîrinyera Îzmîrê du bombe teqiyân.

Di encama her du buyeran de kesek hat kuştin 4 kes jî brîndar bûn.

Hat ragihandin ku bombeyên teqiyane A4 an jî C4 e û heta nuha ne dîyar e kû vê kiryarê kê kiriye.

Buyukanit gurzê darbeyeka eskerî weşand Tirkîyeyê

Duh bi axaftina Yaşar Buyukanit serokerkanê orduya tirk a li Akademiya Eskerî a Harbî êskere bû ku esker dev ji teşebusa darbeyeka eskerî bernedaye û ordu e bi hemû hêza xwe li ber gavên çaksaziye (reforman) ên Tirkîyeyê raweste.

Yaşar Buyukanit duh bi munase- beta destpêkirina sala nuh a perw- erdeyî li Akademiya Eskerî a Harbî axaftineka gelek sert kir û êskere niyeta orduyê diyar kir ku ew e qebûl nekin ku ber bi azadî e demokrasiyê de reform pêk bîn. Beşê aktuel û

axaftina Buyukanit li ser pirsar kurdî guhertina destûra Tirkîyeyê bû.

Tirkiye serdana Talebanî erênî dibîne

Tirkiye, ji bo beşdarbûna welatên cînar, dewletên bi hêz û yekîtiyên eleqedar xebata xwe di pêşengiya Wezareta Karê Derve de xurt dike.

Civîna "Welatên Cînarên Îraqê" di 2-3-yê çirîya paşîn (novemberê) de û li Stenbolê pêk tê. Tirkiyê, ji bo beşdarbûna welatên cînar, dewletên bi hêz û yekîtiyên eleqedar xebata xwe di pêşengiya Wezareta Karê Derve de xurt dike.

Serdana Wezîrê Karê Derve Ali Babacan dawîya fiştê dest pê dike. Di programa wî de serdana welatên cînar û Îraqê ji heye. Wezîrê Karê Derve Babacan duh anî zimên ku, ew çaverê dikin ku Wezîra Karê Derve a Amerîkayê Condoleezza Rice in ku beşdarî

civîna bibe. Wezîrê Karê Derve yê welatên G8, G5 jî hatine vexwendin.

Li ser pîrsa "vexwandina Serokomarê Îraqê Celal Talebanî" jî bersiva Babacan wisa bû: Nameyên me ji Wezîrê Karê Derve re hatine şandin. Lê dema welatek

bixwaze bi rêvebiriyêke bilind beşdar bibe, li gorî xwestina wan mimkin e.

Li ser pîrsa "hilbijartina rêvebirên beşdar"; Babacan got welatên vexwendî serbixwe ne, ew biryarê didin, dema serokwezîr an serokomarê wan beşdar bibe, ev dê kêfxweşiyê bide me.

Li gorî nûçeyên ku belav dibin, Babacan di serdana xwe ya Îraqê de dû bi ihtimaleke mezin Serokomarê Îraqê Celal Talebanî jî ziyaret bike û mesaja Serokomarê Tirkiyê Abdullah Gül jî bo "berdewama têkiliyan" bighejîne destê Serokkomar Talebanî

Tirkiyê rê nade teyarên Almanya û Kurdistanê

Hate ragihandin ku Geştê esmanî ya Almanya û Silêmaniyê ji aliyê Tirkiyê ve hate rawestandî.

Piştî ku demekê teyarên esmanî ên Almanya û Silêmaniyê hatibûn rawestandî, biryar bû şeva borî ew geştî dest pê bike.

Hate ragihandin ku di demekê de ku rêwî mijûlî serketina balafirê bîn, şirketa Zozik ji aliyê Balafirxaneyê navdewletî ya Hamburgê ve hate agahdarkirin ku Tirkiyê di demjimêr 18:30-ê Almanyayê de biryar daye ku hemû geştîên Almanya û Herêma Kurdistanê yê bi ser esmanê Tirkiyê de derbas dibin, hatine rawestandî.

Îro roja dawî ji bo înfaza Îdama Alî Kîmyewî bû, lê

Hasan El Mecid ku wek Alm Kîmyewî tê naskirin îro roja wî ya dawî ya înfaza cezayê wî yê îdamê bû.

Wek tê zanîn dadgeha bilind ya Îraqê jî biryara Îdama wî a ji bo doza enfalê di 4-ê îlonê de pejirandibû û li gor qanûnên Îraqê diviya Alî Kîmyewî di navbera mehekê de bihata îdam kirin.

Îro roja wî ya dawî bû.

Lê berdevkê hukumeta Îraqê di vê mijarê de daxuyanîyekî da û tede diyar kir ku cezayê Alî Kîmyawî 10 roj hatiye talîk kirin.

Li gor daxuyanîyî Alî Kîmyawî dê piştî cejna Remezanê bê îdam kirin.

Wezîrê derve ê Fransayê Bernard Kouchner hat Anqerê

Di dema hevdîtînan de ê pêwendiyên dualî ên Fransayê, pîrsa YE, ya Kibrîsê û hin pîrsên navneteweyî bîn gotûbêj kirin.

Wezîrê derve û yê karûbarên Ewropayê û Fransayê Bernard Kouchner berî nivro gihîşt Anqerê.

Bernard Kouchner di serdana xwe ya Tirkiyê de û berî wezîrê karê derve û Tirkiyê ê berpîrsê mizakeriyên YE Ali Babacan bibûne. Pişt re jî ew ê serdana serokkomarê Tirkiyê Abdullah Gul û serokwezîr Recep Tayyip Erdogan bike.

Di dema hevdîtînan de û pêwendiyên dualî ên Fransayê,

pîrsa YE, ya Kibrîsê û hin pîrsên navneteweyî bîn gotûbêj kirin. Di nav wan de pîrsên "Yekîtiya welatên Derya Sipî", pîrsgerêka qanûna li ser qetliama ermeniyên û siyaseta Şarkozy ya li hember endametiya Tirkiyê jî hene.

Wek tê zanîn serokkomarê Fransayê Sarkozy li dij e ku Tirkiyê bibe endama Yekîtiya Ewropayê.

Lê Bernard Kouchnerî baskê çep ê dostê kurdan ê kevn terefdarê endametiya Tirkiyê ya Yekîtiya Ewropayê ye. Wî ragihand ku ew mihawele dike ku fikra Sarkozy ya li ser

endametiya Tirkiyê biguhere.

Bernard Kouchner îranî jî ji ber siyaseta wî ya mihaweleiyên bidestxistina çekên nukleerê wek welatê herî xeter û Rojhilata Navîn wesif dike, heta çend hefte berê wî bal kişand ku dikare şerekî li gel Îranê bivênevê bibe.

Bernard Kouchner her îro êvarê ê ji Tirkiyê biçe.

Amed: Mizgefta Ehmedê Xanî li ber bidawîbûnê ye

Li Amedê, li taxa Huzur Evleriyê mizgeftê li ser navê navdarê kurd Ehmedê Xanî tê avakirin. Mizgeft li ber bidawîbûnê ye.

Şarederê Amedê Osman Baydemîr îro serdana însaata mizgefta Ehmedê Xanî kir. Baydemîr jî muxtarê Huzur Evlerî Mehmet Kadri Bingol, serokê Komela Mizgefta Ehmedê Xanî Mustafa Uzan û melayê mizgeftê, di derbarê însaat û kêmasiyên mizgeftê,

agahî ji wan wergirt.

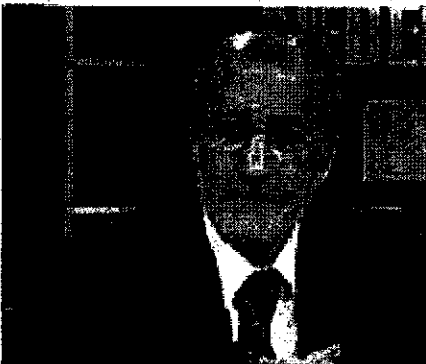
Baydemîr soz da ku ewê alîkarî bike ku rojek berîya rojekê mizgeft karibe bê vekirin.

Tê zanîn ku Baydemîr erseya ku mizgeft li serî tê avakirin hibeyê komeleya Mizgefta Ehmedê Xanî kiribû.

Li gor agahîyan dê di mizgeftê de 500 kes karibe limê bike û beşek wê jî bo şûnê karibe bê bikaranîn. Her weha jî jî dê karibin di mizgefta Ehmedê Xanî de îbadeta xwe bikin.

Îhsan Arslan dibêje çavkaniya problema PKK-ê Enqere ye

Parlamentêrê AKP-ê yê Diyarbekirê Îhsan Arslanû kurd di programeka NTV-ya tirkî de îro got serkaniya problema PKK-ê Enqere ye û got heger Tirkiyê midaxeleyê başûrê Kurdistanê jî bike kurdên bakur dê li hemberî wê rawestin û divêt Tirkiyê hesabê ji rêaksiyona kurdên bakur re bike û li rêaksiyona başûrê Kurdistanê tenê nefikire.

Qesra Sipî: Divê Tirkiyê opêrasyona eskerî neke

Amerîkayê carek dindubare kir ku ew li dijî opêrasyona eskerî ya Tirkiyê ye.

Berdevka Qesra Sipî Dana Perino bersiva rojnamevan da û ji bo opêrasyonê got "hê wextê wî nehatîye"

Perino wisa dom kir "Ev rewş dikare Rêveberiya bê opêrasyon jî

çareser bibe û di vê demê de ne rast e ku eskerên tirk derbasê axa Îraqê bibin. Me berê jî diyar kiribû ku ev pîrsgerêk divê bi hevkarîya hukumeta Tirkiyê û hukumeta Îraqê bê çareserkirin"

Weke tê zanîn duh wezareta derve ya Amerîkayê jî ragihandibû ku ew li dijî opêrasyona eskerî ya Tirkiyê ne.

Tirkiyê: Dewrana lînckirina kurdan destpêkir

Duh li İstanbulê li Şîşî Ayazaxayê, li parkekê xortekî kurd ê 17 salî yê bi navê Eî jî bo ku ji mobîla xwe stîraneka kurdî guhdarî dikir, tirkên taxê lê kom bûn û lêdan.

Hezeyana nijadperest ê êrîşkar a berpîrsên siyasî, eskerî

û hemî ragihandina tirkên a li hember gelê kurd, raya giştî ya tirkên ew qas bi hestên şovenî, êrîşkarî û xwînreji sor kir ku li Tirkiyê mixabin dewrana lînckirina kurdan destpêkir.

DTP-li Kaplan: Həmika qırğınını dövlət törədib

Şırxaxdan seçilən DTP-li millət vəkili Hasip Kaplan "otuz iki gün" programında kanal "D" televiziya verilişində diqqəti ona cəlb etdi ki, PKK Həmika qırğınını rədd edir. O, sözüne davam edərək daha sonra demişdir: Nadisə yerində aşkar edilən dəlillər onu göstərir ki, bu qırğının arxasında dövlətin qaranlıq güclərinin eli vardır. Mütəmadi olaraq bu ölkədə qaranlıq və meçul cinayətlər törədilir.

Parlamentdə iş gününün açılışı zamanı Herb Akademiyasında biz - DTP-lilər hədəfdə olduğumuz barədə deyilən sözlər bütün televiziya kanallarında canlı yayım şəklində xalqa çatdırıldı. Bu hadisələr nəzərə alınmaqla müzakirə edilməlidir.

DTP-lilər məhkəməyə getməyəcəklər, ifadə də verməyəcəklər

DTP-li millət vəkili Hasip Kaplan mətbuat yığıncağında bildirmişdir ki, deputat toxunulmazlığı olduğundan DTP-dən olan millət vəkiləri məhkəməyə cəlb edilə bilməzlər.

Kaplan sözüne davam edərək daha sonra demişdir: Aysel Tuğluk, Ayla Akat Ata, Səbahət Tuncel barədəki soruşdurma konstitusiyanın tələblərinə uyğun aparılmır və ola bilsin ki, ictimaiyyət üçün təhlükəli olan tələm-tələsik qərar qəbul edilsin.

Kaplan bildirmişdir ki, Dersimin dövlət ittihamçısı ifadə olmaq üçün Dersimli millət vəkili Şərafəddin Halisə dəvətnamə göndərərək xəbərdarlıq etmişdir ki, əgər öz xoşu ilə gəlib ifadə verməyə həbs ediləcək və ondan zor gücünə ifadə alınacaqdır.

Kaplan daha sonra göstərmişdir ki, konstitusiyanın tələbinə görə milli məclisin qərarı olmadan heç kəmin ixtiyarı yoxdur ki, ifadə almaq üçün millət vəkili çağırınsın və onu həbs etsin.

Kaplan diqqəti Tuğluk və Ata haqqında məhkəmənin tələbinə cəlb edərək demişdir: Bu tələbname-nin konstitusiyanın tələbinə ziddir.

Kerkükdə siyahıyaalınmanın tarixi məlum oldu: 15-noyabr

140-cı maddenin icrası ilə əlaqədar təşkil olunmuş Yüksək Komissiya ayın birində Bağdadda komissiyanın başçısı Raid Fəhminin rəhbərliyi, Kürdüstan bölgəsinin nümayəndəsi Dr. Məhəmməd İnsan və komissiyanın digər nümayəndələri bir araya gəlmişlər.

Bir bəyannaməyə görə Dr.Məhəmməd İnsan İraq Planlaşdırma Nazirliyinin statistika şöbəsinin rəisi Samir Əlani və Yüksək Siyahıyaalma

komissiyasının başçısı da yığıncaqda iştirak etmişlər.

Yığıncaqda referendumdən əvvəl, noyabr ayının 15-də siyahıyaalınmanın keçirilməsi məqsədə uyğun sayılmış və onun keçirilməsinin mexanizmi hazırlanmışdır.

Kürdüstan parlamentinin sədr müavini, parlament komissiyasının sədri Kəmal Kerküki göstərmişdir ki, indiki siyahıyaalınmada ancaq 1957-ci il siyahıyaalınmasında iştirak edən ailələrin üzvləri nəzərə alınacaqdır.

CHP və MHP DTP-yə bayram şənliyi keçirməsinin əleyhinə çıxdılar

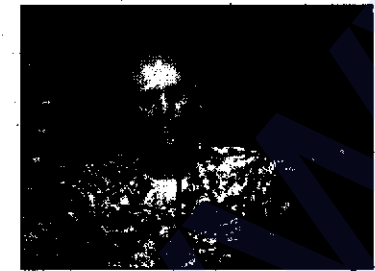
Siyasi partiyaların bayram üçün proqramları aşkar oldu. Lakin CHP və MHP bayram şənliklərini keçirmək üçün DTP-yə icazə verməsələr də hakimiyyətdə olan Rəcəb Tayyib Ərdoğanın AKP-si, Ərkan Mumçunun Ana Vətən partiyası nə Rəcəb Kutanın Səadət partiyası DTP-lilər tərəfindən bayram şənliklərinin keçirilməsinə etiraz etmədilər.

O da məlum oldu ki, Zeki Sezerin DSP-si, Murat Karayağcının SHP-si DTP-lilərin bayram şənliklərini təbrik edəcəklər.

Odiero: Qoy İraq ilə Türkiyə özleri PKK məsələsini həll etsinlər

İraqdakı koalision hərbi birləşmələrinin komandanı korqeneral Ray Odiero Vaşinqtonda beynəlxalq mətbuat klubunda danışq zamanı Türkiyənin hərbi əməliyyat keçirmək ehtimalı barədə demişdir: "Bu İraqla Türkiyənin məsələsidir. Bilirsiniz ki, İraq hökuməti yeni azad hökumətdir. Türkiyə də onun qonşusudur. Bu məsələni özleri öz aralarında həll etməlidirlər. Düzdür, biz də oradayıq, əgər lazım gələrsə müdaxilə edə bilərik. Onsuz da hər iki dövlət bu məsələni həll etmək üçün danışıq aparırlar. Ən yaxşısı budur"

ABŞ-ın İncirlikdəki hərbi bazası Azad Kürdüstana köçürülür

Yaxın gələcəkdə Türkiyənin Adana şəhərində yerləşən İncirlik hərbi bazasının ABŞ üçün bir əhəmiyyəti qalmayacaq. Ona görə də Azad Kürdüstanın Havler şəhərində yeni hərbi baza yaradılır.

Avonə mətbuatının yaydığı xəbərə görə Amerika Birləşmiş Ştatları Azad Kürdüstanın paytaxtı Həvler şəhərində yeni hərbi baza yaradır. Beləliklə ABŞ-ın məqsədi ondan ibarətdir ki, hərbi əməliyyatlarını İncirlikdən deyil, Həvlerden həyata keçirsin.

Hələ 2006-cı ildə bezi məxfi məlumatlara əsasən müəyyən edilmişdir ki, doğrudan da ABŞ hökuməti Həvlerde gizli yolla hərbi qərarqah yaradır.

Məlumatlara görə hal-hazırda İncirlik hərbi bazasında ABŞ-ın dörd min hərbi qulluqçusu, 50 ədəd F-15, F-16, F-10 döyüş təyyarələri vardır.

Sətri xəbərlər

*Görkəmli kürd yazıçısı Məhəmməd Uzun uzun sürən xəstəlikdən sonra bu gün 53 yaşında Diyarbəkir şəhərində vəfat etmişdir.

*Bir qrup türk millətçiləri İstanbulda mobil telefonla kürd musiqisini dinləyən 17 yaşlı gənci döyərək öldürməyə cəhd etmişlər.

*ABŞ-ın Nümayəndələr Pəlatasının altı qanadı "erməni soyqırımını" tanımışdır.

*Aparılan araşdırmalar göstərir ki, yəhudilərlə kürdlər irsən yaxındırlar.

*Türkiyə hərbiçiləri Kürdüstan İşçi Partiyasının silahlılarını Türkiyə-İraq sərhədində artilleriya atəşinə tutdu.

*Türkiyə Böyük Millət Məclisi Türkiyə ordusunun Şimali İraqa girməsi məsələsini təsdiq edərsə Türkiyə ordusu Şimali İraqda əməliyyatlara başlaya bilər.

*Şimali İraqdan Cizirəyə gedən Məhəmməd Həsənin ailəsinə mənsub olan 17 yaşlı qızının adının Kürdüstan olması qohumları ilə görüşməyə böyük əngəl olmuşdur.

*Diyarbəkir şəhərində 8 min 100 illik tarixi olan və kürd xalqının milli dastanının qəhrəmanları Məmm və Zinin qarşı-qarşıya, bir-birini qucaqlamış skeletləri tapılıb.

*İraq Federativ Respublikasının prezidenti Cəlal Tələbani bu günlərdə ABŞ prezidenti C.Buşa görüşmüşdür.

*Kürdüstanla "Hand Oil Co" şirkəti arasında bağlanacaq müqavilə parlamentdə böyük həyə-küvə səbəb olub.

*ABŞ Kürdüstanın paytaxtı Erbil şəhəri yaxınlığında özünün hərbi bazasını yaradır.

*Avropa parlamentinin üzvü Jan Kloubert demişdir: "Ocalanın sağlamlığı yaxın Şərqdə sülhün təminatıdır".

*Kürdüstan hökumətinin ABŞ-dakı nümayəndəsi Qubad Tələbani qeyd etmişdir ki, ABŞ kongresində Kürd lobbisi formalaşır.

*Kürdüstanın paytaxtı Erbilə yeni neft müqavilələri imzalanmışdır.

*Türkiyənin hərbi naziri bələ hesab edir ki, müstəqil Kürdüstan dövlətinin yaranması Türkiyə üçün təhlükəlidir.

*Fransada Kürd kino festivalı günləri keçirilib.

*ABŞ-ın İraqdakı hərbi birləşməsinin komandanı general Ray Odiero demişdir ki, qoy İraq və Türkiyə PKK məsələsini özleri siyasi yolla həll etsinlər.

*ABŞ: "Əl-Kaidənin 500-ə qədər silahdaşlarının adı açıqlandı".

*Yüz minlərdə dinc əhalinin qətlinə imza atan Faşist Səddamın sağ qolu olan Ali Kimyagər on gün ərzində xalq qarşısında asılacaq.

*Türkiyə Cəlal Tələbanininin ABŞ səfərini uğurlu hesab edir.

*Fransanın xarici işlər naziri Bernard Kauchuner Ankaraya gəldi.

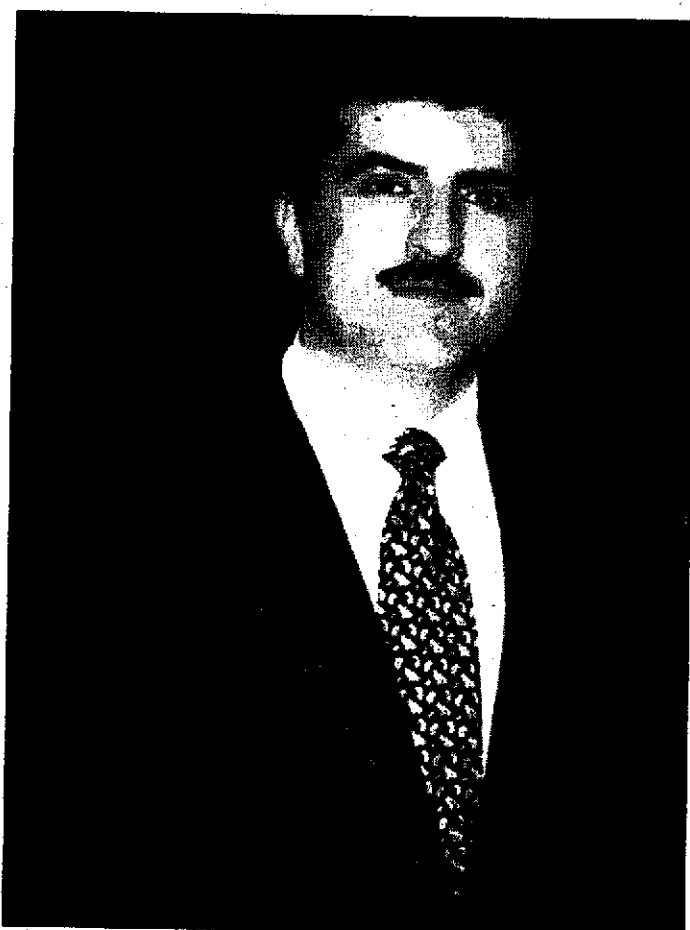
*Uzun illərdən sonra Kerkükdə siyahıyaalınma günü müəyyən olundu. Bu 15 noyabrda keçiriləcək.

*Kürdüstan hökumətinin bir qrup Tehrana səfər etdilər.

*Kürdüstanda ərazilərə məxsus olan toponomik adlı məscidlərin adı dəyişdirilərək milli adlar qoyulur.

Rênîşanderiya ji bo petrola Îraqê

Serokwezîrê Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser peymanên hukumeta Kurdistanê ên bi şirketên petrolê re nivîsarek di rojnameya amêrikê Wall Street Journalê de nivîsî em kurdiya wî pêşkêş dikin.

Parlamentoya Îraqê derbas nebu. Qanûna petrolê ya Herêma Kurdistanê ya ku di meha tebaxê de ji parlamentoya me derbas bû ji sedî sed bi reênivîsa qanûna petrola Îraqê re lihevhatî ye û pêdiviyên ji bo ku hukumeta Herêma Kurdistanê beqhemhênanana xwe ya

petrolê li gel deverên din ûn Îraqê li ser esasê rêjeyên %83 %17 biguncîne jî di vê qanûnê de hene. Eger me niyet hebûna em "bi serê xwe biçin", ji bo çî me yê qanûnek derxistaya ku em jî %83-yê hatina petrolê bidin deverên din yê Îraqê. Em 5 mehan li hîviya Parlamentoya Îraqê man da ew qanûna petrolê ya li serî lihevkerî derêxe, nehat derxistin û ne diyar e ku ê di demeka nêzik de bê derxistin jî. Me biryar da ku em "ji

salên zilm û zordestiyê me derfeta avakirina paşerojeka ronahî bi dest xistiye. Sîstema me ya siyasî, sîstema me ya hiqûqî, jêrxana me ya fizîkî û sîstema me ya perwerdeyî gelekî muhtacî modernizekirinê ne, lê em dixwazin wan bi alîkariya hevalên xwe û bi meyweyên xebata xwe biguherin nuh bikin.

Di 2003-yê de me bi îradeya xwe ê bi eşkereyî hilbijart ku em li gel deverên din yê Îraqê re pêk ve bimînin, nuha jî em dixwazin welê berdewam bikin. Bes ev gelo tê wê maneyê ku divê em ji bal kaos û xwûnrêjîya ku li deverên din ên welatê me serbest e, bîn rêlibergirtin û rawestandîne Divê em destbestiyayî rûnên û li benda siyasatmedarên Îraqê bin bi mehan mînaqeseyên xwe yê li ser qanûna pêrolê berdewam bikin, wê qanûna ku ji bal piraniya partiyên ve li serî hatiye lihevkerinê

Me çaktirîn mihaweleyên xwe kirin ku em bibin hevalbendekê dilsoz û Amêrikayê. Me piştigiriya hemû însiyatîfên esasî yê ku Amêrikayê li Îraqê anîn û hemû biryarên ku wî li Îraqê dan, kir, carina tevî ku me dît bi eksî berjewendiyên me yê esasî bîn jî. Em û berdewam bikin di vê riyê de, çimkî em bawer dikin ku tu alternatîfeka din ji hebûna Amêrikayê ya li Îraqê re nîne. Me divê Amêrika bimîne e em mihtacî alîkariya Amêrikayê ne. Li hember dilsoziya xwe em daxwazî dikin ku em bîn fahmkirin. Em ne "devereka keysperest" in ku ji nuha ve jî wê kaosa ku Îraq ketiyê direvin.

ku bi salan ewnede eş û azar ji bo me anîne?

Di demên mējûyî da pêrolê ji devera Kurdistanê re ji xêrê bêtir şer anîne. Xelkê tu carî ji dewlemendiyên me yê suruştî fêde wernegirtin.

Berdewamê hukumetên Îraqê bi hesab û zanîn petrola me di bin erdê de hişt bi armanca ku gelê me hejar bihêlin û hêviyên me yê ji bo jiyaneke baştir red bikin. Nuha piştî ewnede eş û azarê me derfetek bi dest xistiye ku em vê tarîtiyê vegeerînin ronahiyê û ji me tê xwestin ku em rawestin heta parlamentoya Îraqê vehesiyana xwe tamam dike û li riyên kontrolkirina çavkaniyên me digere.

Bersiva vê di prensîbên Destûra Îraqê de, di destûra DYA yê de e yê gelek welatên din de ye - fêdêralîzm. Ev ne tenê konsepteka ji bo me ye. Maneya federasyonê ew e ku me serbestiya pêşdexistina çavkaniyên xwe heye di bin sîwanekê de, lê ne di bin kontrolka navendî ya Îraqê de. Maneya wê ew e ku wek gelekê ji %17-ê em ê bigihîjin ji %17-yê dewlemendiyê û em ê li gorî %83-yê dewlemendiya xwe bi deverên mayî yê Îraqê re paravekin.

Em aştî û pêşkeftinê ji bo deverên din yê Îraqê jî dixwazin. Me divê em hevpişkiya xwe di vê riyê, di van armancan de bidin, lê ji me nikare bê xwestin ku em destbestê rûnên, hîvî û daxwazên xwe rawestînin, li benda xeyaleka Îraqeka sentralîzekirî bihêlin ku ji mēj ve ye ew ji waqiyetî derketiye. Di hemû karên xwe de em

Vê tebaxa derbasbûyî Hukumeta Herêma Kurdistanê ya Îraqê qanûneka petrol û gaze da derxistin da sektora petrolê li herêma me rêkbixe. Heta nuha me heşt peymanên lêgerîn û derxistina petrolê bi şirketên navneteweyî re îmza kirine, di demeka nêzik de em û duduyên din jê îmza bikin.

Em ji reaksiyona negatîf a gelek burokratên Bexdayê zêde xemgîn in. Di çend mehên dawîn de ji bo me eşkere bû ku li Wezareta Pêrolê ya Îraqê hê gelek bi demên berî yê dewra Sadam ve bestî mane, ku wê demê Bexdayê kontrolka şidiyayî ya li ser çavkaniyên Îraqê dikir û ev çavkanî ji bo hustuxwarkirin û sêdaqeta bi navendî re bikardianî.

Peymanên mişeterek yê Hukumeta Herêma bi her awayî bi destûra Îraqê re lihevhatî ne, ku mafê kontrolkirineka mezin a li ser çavkaniyên suruştî dide herêman Îraqê. Peyman her wiha bi reênivîsa qanûna pêrolê ya Îraqê re lihevhatî ne ku di adara buhurî de li serî hatibû lihevkerin, lê hê ji

cebheyê rêberiyê bikin".

Birêvebirîya Buş û Kongreyê fişar da ser hukumeta Bexdayê da ew ji bo qanûneka bikûrhatî ya şefaf bilezîne. Me jî welê kir. Lê tu yek ji me biserneket. Ew qanûna ku me di parlamentoya xwe de qebûl kir gelekî wek wê qanûnê ye ku di meha adarê de hemî partiyên li serê li hev kiribû.

Em hîvî dikin ku heval ê piştgirên me yê li Amêrikayê û tê bigihên ku ev ne mihaweleyek e ji bo destdanîna ser çavkaniyên petrolê yê netewe, lê mihaweleya me ya wê yekê ye ku em prosêse ber bi pêş de bibin di rîya rêberîkirina bi nimûneyekê da em îmkanan peyda bikin ku ev çavkanî ji bo gelê Îraqê bişixulin. Çavkaniyên ku dikarin sivikkirina azara gelê Îraqê bînin ber piyên me.

Ji rizgarbûna 2003-yê bi vir de Herêma Kurdistanê gelek destkeftin bidest xistine. Em serberz in ku em wek nimûne ji bo deverên din ên Îraqê tîst destnîşankirin; tolerans, demokrasî, aştî û karkirin ji bo pêşketina aborî. Piştî gelek deh

Em gelek ê deverek in ku me ji Bexdayê bi deh salan ji mirin, xerakirin û paşdehiştinê pêştir tu tişt nedaye. Ma ecêb e ku me şik û gûmaneka kûr heye li ser paytextê

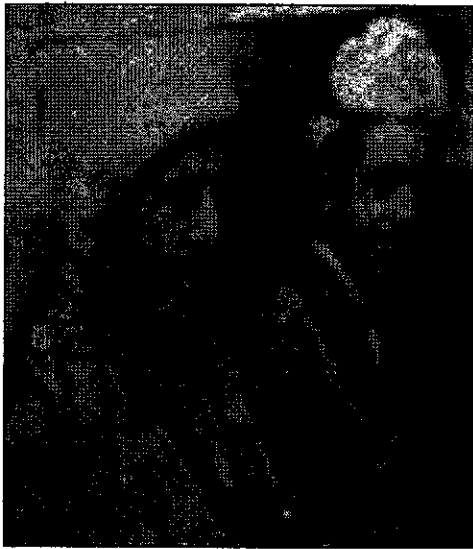
mihaweleya dikin ku rêberiyeka nimûneyî bikin.

Qanûna me ya pêrolê û peymanên me yê ku me îmza kirine ji vê pêştir ne tiştêkî din in.

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

Piştî Silemaniyê, gunde Barzan dibe navenda xebata siyasi li başurê Kurdistanê:

Piştî şikesta şorşa Şex Mahmude nemir barê xebat u karê Kurdayetiyê lib aşurê Kurdistanê bi yekcarî dikeve here-

ma Behdînan ku navenda rêberatiya vê xebat û herêkete gundê biçuke Barzan e. Qeza Mêrşasor ku nahiyên Mêşasor, Barzan û Şêrvan digire ber xwe, girêdayî wîlayeta Hewlêrê ye.

Devera Barzan beriyak u piştî çend serhildanên Kurdan bi yekcarî ji aliyê rêjîmên dagirker ve weran bibe, 400 runîştvanen heremê zêdetêr ji 40 hezar kesên buye. Herema Barzan û navenda wê gundê Barzan di çaxê Şex Abdulsalamêyekem da ku di sala 1872-ê zayînî de wefat kir, ji ber ku tekeya terîqeta Neqşebendî li Nehriyê têda bu, mîna navendeke olî û avedan ku herdem tevî mirîdên ve terîqetê bu, tê hesibandin. Şex Abdulsalamê yekemîn berêvajî şex û axayên hemdemî xwe, mirovekî dadmend û bi edalet bu. Wek jêderên biyanî didin xuyakirin di çaxê wî de hinek karên baş û xebatên sosyali ji bo pêşketina jîyan û rewşa civakî hatin kirin ku ger bi pîvanên roja îro bîn nirxandin û şirovekirin, di wê serdemêde pir girînd bun. Ji wan karan: parvekirine zevî û erdê

çandîne bi ser gundîyan de, qedexekirina milkdariya zêde bi şeweyên feodalî, qedexekirina bi zorê zydayîna keçan û parastina siruşt Kurdistanê anku birina dar û dirextan, şevitandina daristana û qedexekirina kuştin teyr û tiwalan, neçira heyvanên kovî, behînfreyî li hemberî dîyanetên derdora coxrafiya jîyana wan û herema Behdînan (Jîyana hevpar bi

Kurdên Êzîdî, Turkmên, Kildanî, Yehudî, Xaçparêzên Ermebni kun e musliman bun û ...) jîyana dostanî bi hemu gelên heremê reû xala herî girîng parastina mafê gelê Kurd û serkeşîya bizava netewîya Kurdan di heremek coxrafiya girînga Kurdistanê de ku nişana demokratîkbuna bîr û ramanên bireveberên Barzanî bû, tesîrek mezin li ser bizava siyasi loliya vê malbatê danî.

Piştî wefata Şex Abdulsalamê yekem kurê wî Şex Mihemed Barzanî dibe cizirê wî. Şex Mihemed piştî zewacê dibe xwe-duye pênc kuran: Şex Abdulsalam, Şex Ehmed, Mistefa Barzanî, Mihemed Sidîk û Şex Babo. Wan tevan ji desbêka xwe-nasandîne bu hemu awayan xebat kirin ku rîya kalkê xwe ya xizeta jib o gel di hemu Warên siyasi, olî û civakî de dibomînin.

Navdartirîn endamê vê malbatê ku tevaya temenê xwe di rîya xebata siyasiya jib o kurd û Kurdistanê derbas kir, Mistefa Barzanî ye.

Mistefa Barzanî kîye, çikiriye û serhildana wî di dîroka Kuedistanê de xwedî rolekî çawaye?

... Jîyana te ji tîji buyer, derdiberî û niştimanperwariya Mistefa Barzanî ye heja radeyeke. Bersîva van pirsên me bide.

Jîyanê nemir Mistefa Barzanî, jîyana wî da.

Mistefa Barzanî di 14-ê Adara sala 1903-an (14. 03. 1903) de le kundê Barzan hat dinê. Bêeriya ku ew cavên xwe bi jîyana dinyayê veke, bavê wî (şex Mihemed) jidi sala 1903-an de wefat kiribu.

Li gor çavkanîyên dîroki herçend nerazibun (itiraz) û bizava Şex Abdulsalam Barzanîyê duyeminli dijî Osmanîyan zêde dewam nekir, clê ev serhildan û serhildanên din yê mîna serhildana eşîreta Millîyan bi serokatîya İbrahim Paşayê Millî û çend serhildanên din li heremên cur bi curên Kurdistanê, dun sedemên xweşkirina zemîneya çebune şoreşa Itîhadîyan di sala 1908-an de.

Çaxe çalaki û lêbatên siyasiyen Barzanîyan vedigere bo destbêka sed-sala XX-an ku bi serokatîya Şex Abdulsalamê duyemin di sala 1907-an de bi qasî du mehan li heremê berdewam bû. Piştî ku Osmanîyan serî hildan

teşîkandin gelek kes zindanî kirin ku Mistefayê 3 salî jî yek ji wan bu ku bi dayika xwe ve di girtîgeha Musilê de hatin girtin. Mistefa Barzanî zu tema derdê duri û xema bîndestîya gelê xwe ji sê salîya, dema ku hê zarok bu di nava lepên dujminê dagirker da kesand. Salek piştê di çaxê hêrişê êtihadê de gundê Barzan ket ber hêrişê hezen wan yê di

bin serokatîya Silêman nezîf Paşa da. Ji ruyê necariya Şex

Ebdulsalam Barzanî pêna xwe bo Seyid Tehayê Nehrî dibe û di gunde Rajan li herema Mirgever (wîlayeta Ūrmîyê - Rôjhilatê Kurdistanê) dimîne û bi hevkarîya serokê Kurd nemir Simkoyê Şîkak bi karbidestên Rusan re dikeve nava peywendîyan siyasi, lê mixabin çaxe ku ew li herema Tirgever bû, ji aliye xwefiroşekî bi navê (Sofi Ebdullah) ve bi şeweywk namer-dane hat girtin û ew teslîmî dewlta Osmanîyan kirin. Osmanîyan di 14-ê çiraya paşîn sala 1914-an de piştî pekanîna dadgehek formaliê, Şex Abdulsalamê Barzanî li bajare Musilê xenqandin.

Di etmosfêrek

wîha tîji kîna li hemberî dewletên dagir-hokumeta Osmanî de, Mistefa Barzanî ji mîna İsmail Axayê Şîkak, Şex Mehmudê Berzençî û gelek serokên din yê Kurd çavên xwe bi jîyaneke tîji eş û elem vedike û di nava malbatek olî de mezin dibe. Ev rewşa jîyanê pêşeroja jîyan û helwesta siyasiya vî lidêrê Kurd ji dide destnîşan kirin û ew bîr û ramanên Kutdayetiyê bêtir di hest û mejiyê xwe de

dide pew-erdekirin. Piştî ku Osmanîyan bi bêbextî Şex Abdulsalam Barzanî şehîd kirin, Şex Ehmedê birayê wî bu rêber û

serkarê herema Barzan û eşîretên Barzanî. Wê demê temenê Mistefa Barzanî 18 salî bu. Berîya wê li gor çavkanîyên dîroki di navbera salên 1917-a, 18 û 19-an de, Şex Ehmedê Barzanî birayê xwe yê xurt Mistefa Barzanîyê 16 salî bi Şex Abdulrehmanê Şîrnexî rê jib o lidarxistina kar û barê şoreşek berfireh li bakurê Kuerdistanê

dişîneb ajarê Muşê û ew li wir hev dîtîneke bi Şex Ebdulqadirê Nehrî û Şex Seide Pîran re pêk tîne. Herwiha Şex Ehmed bi şeweyek nihînî ji sala 1920-an û pêde bi Şex Mehmudê Berzençî û

Simkoyê Şîkak re ku sergermî xebeta li dikeve nava tekêlyên politîk. Mistefa Barzanî ji çaxê ru xwe famand, zû bi bendestî û tepeserîya gelê Kurd hesîya. Wî dixwest bi hevkarîya birayê xwe Şex Ehmed, xelekên zincîra herêketa Kurdî bi rîk u peki bîdumîne.

Herwiha Mistefa Barzanî ji temene 15 saliya xwe û pede bo kar û barê parastina hoza Barzan li dijî desthilatdariya dewleta navendîya İraqê û hozên çîran, roj bi roj wekw şervanekî zîrek erk û wezîfeyên zêdetêr li ser milên xwe hiss dikirin.

Eşîretên Kurd bi giştî û eşîretên Barzan bi taybetî di tevaya dirêjahîya dîroka xebata siyasiya xwe de bi wefadarîyek mezin û di tengaviyên herî giran de rêbatên xwe bi tenê nehîştine û bi dilsozî û fidakarî ew parastine. Ev rasti di bîranînen wan serleşkerên artêşa dewletên dagirker de ku

bi hêzên Barzanîyan re ketine nava şerên giran ji, tê dîtîn. Serleşker Teferuşyan, Hesên Erfê û Rêzîm Ara di pirtukên xwe de vê rastîyê diselmînin.

Dûmahî rûpêl. 8

Di dîroka azdîxwaziya gelê Kurd ya li Başûrê Kurdistanê serên şoreşa Barzan ya duyemîn anku şerên Şaneder, Xêrîzok, Gurêtû, Mezinê û şere Meydana Morîkê cîhekî girîng digirin ber xwe. Êdî ji wê şoreşa duyemîn û pêda mora netewayrtî bunê bêtir zêdeter ruyê xwe di hereke Barzaniyan de daxuyakirin û partîya Hîwa û hemu efsêr û serleşkerên Kurd ku di nava artêşa Îraqe de mijulî xizmete bun bi rihek niştimanperwerî piştgirîya vê serhildan û bizava netevi kirin. Xisara mîali û canî ya ku dewlata Îraqe li hemberî şervanên Kurd tuş bibu ew neçarkirin ku di 29-ê Novembara sala 1943-an de dawa gotubêjê ji seroke hereketê Mistefa Barzanî bikin.

Di 15-ê çirîyapaş sala 1945 (15.01.1945) - an de encumena Azadiyê hat pekanîn. Desthilatdariya Îraqe li derfeteke digeriyan ku hêzan xwe xurd û berfireh bikin û bi derbeyeke yekcarî şoreşa Barzanî tekbişkîne, lê Kurdan ji baweriya xwe bi desthilatdariya Ereban

pêşket, dewleta Britanya dîsan bi piştgirîkirina ji dewleta Îraqe, careke din qedera siyasiya Kurdên Başûrê Kurdistanê guherand. Lê îdî navê Mistefa Barzanî mîna xebatkar û serokekî qehreman li her dera Kurdistanê bi camêrî belav bubu.

Barzanî û Komara Demokratîka Kurdistan (Mihabad 1946):

Piştî şerê bi navê Meydanê Morîkê dewleta Îraqe bi hevkarîya hêza esmaniya Britanya ku jib o berjewendiyên xwe yê aborî hemu yasa û qanûnên mirovanetîye binpê dikirin, karê Barzaniyan tuşî sikestê bikin û newekhevîya hêzen her du alîyan, Şêx Ehmed û Mistefa Barzanî neçarkirin ku bi biryarek nu di 11-ê Oktobra sala 1945-an (11.10.1945) de ji rîya Keleşin ya nezîkî bajarê Sînoyê bi armanca hevkarîya komara Demokratîka Kurdistan bi hejmerek mezin xwe bigîhinîn. Rojhêlata Kurdistanê û malbatên Barzaniyan li heremên Mirgewer, Tirgewer, Sîno, Nexedî û Mihabad hatin bi cih

Kurdistanê B e k i r Ebdulkerîm, Mistefa Xoşnav, Mîrhac û Reis Îzzet di bin berpîrsiyariya wî de Damezirandina Partî Demokratî Kurdistanî Îraq, T e k ç u n a K o m a r a Kurdistan u Meşa dîrokî ber bi Sovyêtistanê: Salakê piştî damezrandina Partî Demokratî Kurdistan (piştî Partî Demokratî Kurdistan Îran) piştî şewra ku bi Pêşwaya Şehîd Q a z î Mihemmed û karbidestên komara demokratîka Kurdistanê re hatkirin, di 16-ê Augusta sala 1946-an (16.08.1946) de Partî Demokratî Kurdistanî Îraq ji di bin serokatîya Gêneral Mistefa

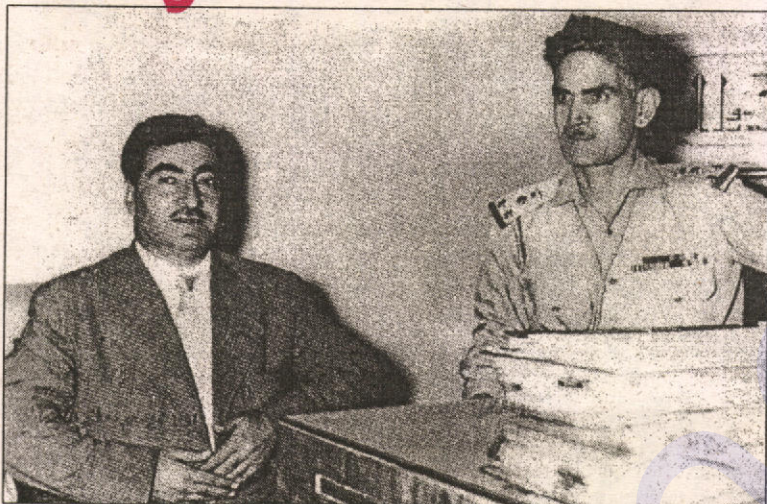
caşên ku hevkarîya dewleta Îranê dikirin, şerê Nêrgî an ji Berêzer (li Mirgewer) çêbu ku Mistefa Barzanî bi xwe ji di vî şerî de bi sivikî birîndar bu. Ji

mene, lê li ser vê axa xwe em mehkumî, mirin û revê ne û dagirkerên Kurdistanê nahêlin em li ser axa xwe di rihetiyê de bijîn. Guneha me tenê Kurdayetî ye, hişyar bin û eme biser bikevin, cimkî em ji xwe re dixebitin...! (Mistefa Cihangîr Şatî yek ji wan 502 kesan bu ku bi serok Barzanî va çubu Sovyêtistanê).

Hereketa Barzanî û şervanên wî ber bi sînore Îran û Yekitîya Sovyêtê didome û ew ber bi heremê Maku dimeşin. Di 9-ê heya 11-ê Gulana sala 1947-an de şerên mezin û berfireh di deşta Makuyê û çiyayên derdora wê de sê roj û sê şevan bi giranî di navbera her du alîyan de berdewam bun û di vî şerê dijwar de herçend artêşa Îranê bi hemu top û tank û balefirên xwe demek dirêj bu ku amadekariyên xwe kiribun, di her sê rojan de bi giranî şikestê xwarin û piştî ku bi sedan kuştî li pey xwe hiştin (yanî biqasî 271 kesan) bi dehan kes jî serbaz û fermandarên artêşa şahensahî ji bi dîl ketin destê hêzên Barzaniyan.

Di 18-ê hezîrana sala 1947-

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê

nedihanîn. Be vî awayî zemîneya serekî din di navbera herdu alîyan de hat duristkirin. Gotubêja di navbera herdu alîyan de negehişt tu encamêkê û bi sere 25-ê Augusta 1945-an (25.08.1945) hevdiîtinên du alî bi dawî hatin.

Kurdan careke din di 5-ê çirîya pêş sala 1945-an de (05.09.1945) di şere bi nave Meydanê Morîkê de hemasêyek dîrokî afirandin. Di vî şerê giran de artêşa Îraqe bi ji destdayîna 480 kuştî û 80 dîlan ji esker û fermandarên xwe careke din bi vî heqîqetê hasîyan ku nikare bi tenê li hemberî şervanên Kurd li berxwe bide. Ji ber ku di şerê navbirî de keurdan tenê 5 kuştî û 7 birîndar hebûn û nav û bangê berxwedana Kurdan li her çar perçên Kurdistanê gerîya. Êdî kurdên hemu Kurdistanê mezin, Başûrê Kurdistanê ji xwe re kirin Keîbeyî gêhiştina xwezî, hesret û cîbicîkirine daxwazen xwe yê netewî. Di wan salan de Mistefa Barzanî herçend hê di jîyane de bu jî Kurdên hemu dinyayê re bibu lîdêrekî efsaneyî.

Dema ku şoreşa Kurdan

war kirin.

Di çaxê desthilatdariya Komara Demokratîka Kurdistanê de hêzên Barzanî di parastina dewleta Kurdî de bi hemu rengan hevkarî dikirin û di çaxê komarê de bi du şerên Qarava li herema Seqîz û şerê Milqerênî xisarek mezin li hêzên Îranê dan. Di şerê Qarawa da heştê (80) serbaz û efsêrên artêşa şahensahîya Îrane hatin kuştin û 120 kes jî bi dîl hatin girtin. Di vî şerî de ji ber ku hêza Kurdan heta yek kuştî jî nedabun, tirs û wehşetek mezin ket nava artêşa Îranê.

Li ser rolê Barzaniyan di çaxê Komara Demokratîka Kurdistanê de gelek pirtuk û gotar hatine nivîsandin, lê ji wan dokûment û nivîsên ku ji çaxê komarê mane, xuya dibe ku hêza Barzaniyan rolekî mezin di parastina dewleta Kurdan de listîye. Li ser vî esasî jî sê mehan piştî ragehandin û ilankirina Komara Kurdistan, Mistefa Barzanî bu Gêneral Barzanî û mîna serleşker û berpîrsiyarekî hêza artêşê û sê tîpan bi serokatîya her sê efsêrên başurê

Barzanî de jib o bizava Kurdên Başurê Kurdistanê hat damezrandin. Piştî ku di dawîya sala 1947-an de komara Demokratîka Kurdistan têkçu, Mistefa Barzanî bi hişyarbunek zêde xebitî ku li hemberî dewlata Îrane berxwedanê bike û bê zerer û ziyar ber bi sinorên Kurdistanê Başûr û Bakur hereket bike.

Di 31-ê Adara sala 1947-an de dema ku Mistefa Barzanî û şervanên wî pêhesiyank u Pêşwaya Qazî Mihemed hat îdamkirin, xemgîni û bêdengîyek mezin ket nava van.

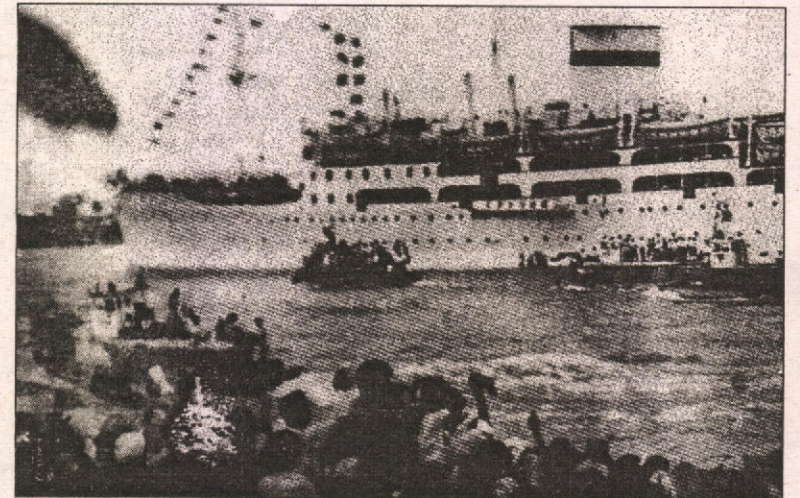
Di 15-ê nîsana sala 1945-an de hemu malbatên Barzaniyan bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî vegevin. Başurê Kurdistanê û xwe teslîmî berpîrsiyarên dewleta Îraqe kirin. Mistefa Barzanî jî meşa xwe ya dîrokî di 6-ê gulana sala 1947-an de ber bi Yekitîya Sovyêtê, da destpe kirin. Lê meşa wan ya xwe va ji Mihabadê derketin û di yekemîn hefteya meha Adara sala 1947-an de serê Nalosê di navbera her du alîyan de anku hêzên Kurd û Îraniyanê qewmi. Ji wê û pêda heya dawîya Adara sala 1947-an şerên Gucar (gundeki herema Mirgever), enîya Sîno û Nexedê, şerê Qarnê li herema Xanê û şerên Ewrîsî û Helec li herema Mirgever ku di tevaya şeran de hêzên Îranî bi berxwedanên mezin hêzên Barzanî re ru bi ru manbun, di navbera her du alîyan de qewmin.

(Despêk hejmara buhurî)

Di 3-ê Nîsana sala 1947-an de (03. 04.1947) di navbera hêzên Barzanî û arêşa Îranê û

ber şertên nebaşên hewayê (etmosfer), destpêka biharê serok Barzanî û şervanên wî di 19-ê Nîsan 1947-an de neçar man ku vegevin nava başurê Kurdistanê. Lê zexta dewleta Îraqe û hêsbûna Şêx Ehmedê Barzanî û malbatên Barzaniyan, Melle Mistefa neçar kirin ku bi hêzek taybetî ku ji 502 pêşmergeyên herî mîrxas pêkhatibu di 25-ê Nîsan sala 1947-an (25. 04. 1947an) xwe bigêhinê gundê Bayê li bakure Kurdistanê.

Lê artêşa dewleta Tirkîyê jî li hemberî hatina wan kete nava tevgerê û ew neçar man 2 roj piştra anku di 27-ê nîsana sala 1947-an de xwe bigêhinê gundê Cermê (an ji Cermî) û Bedkarê li rojhilatê Kurdistanê ku dikevin

jêriya çiyayê Şehîdan. Li wê derê li şerê çiyayê Xehîdan Mistefa Barzanî bi dengê xemgîn û bihêz wiha got:

Gelî pêşmergeyan!! Binêhirin, ji şerê vî çiyayî em golla Wanê û Urmîyê her duyan jî dibînin, her du jî cîhwarê herî kevnare jîyana bav û kalên

an (18.06.1947) de Mistefa Barzanî piştî 51 rojan meşa xwe ya dijwar, şervanê herî dawîyê ji 502 şervanên hêza xwe bu ku ji rubarê cema Erezê derbasî nava axa Sovyêtistanê bu.

Jîyana li Sovyêtistanê û siyaseta Baqîrov li hemberî Barzaniyan:

Di 29-ê îlona sala 1947-an de Gêneral Mistefa Barzanî û cend kesên derdora wî bi destura dewleta Sovyêtistanê pisti 40 rojan ji bajarê Nexçewane ber bi Baku paytextê komara Azerbaycanê hatin veguhastin.

Di 19-ê çilayê paş sala 1948-an (18.01. 1948) dê di konfiransa giştîya ku ji aliyê Yekitîya

Sovyêtê ve ji bo karê Kurdayetî yê penaberên başur û rojhilatê Kurdistanê hatibu lidarxistin, Mistefa Barzanî wek berpîrsiyarê giştîyê ve xebata hevpara Kurdên her du parrên Kurdistanê, hat hilbijartin.

Dûmahî rûpêl. 10

Sala 1919-an Mistefa Barzanî li ser biryara birayê xwe Şêx Ehmedê Barzanî dema ku xortekî 19 salî bu weke ferman-darekî şervan û şareza, bi hêza xwe vê ji bo hevkarîya xebatkarên şoreşa Şêx mehmudê Berzincî xwe gêhand herema Silêmaniyê. Hêza wî bû du qolî ku halikarî ji qolla Piyaw û koma din jî ji navçeya Balek de derbas bun. Ew herçend di rê de rastî şerê bi eşretên hevkarên inglîzîyan re rast hatin jî, lê bi fidakarîyêk mezin û şehîtbuna çend şervanên Kurd wan xwe gêhandin herema Silêmaniyê. Mixabin berî ku ew bigêhin wê derê şoreşa Şêx Mehmede Berzençî jî bi dilî ji Kurdistanê hat dur xistin. Mistefa Barzanî bi ve kiryara xwe da îspatkirin ku pêviştê herkes bi şevyek netewî nêzî pirsigireka gelê xwe bibe.

Kurdistanê (Mihabad 1946) de jî Melle Mistefa Barzanî sînoren destçerîkî bi fermî nasnekirin û xwe gêhand paytexta komara bajarê Mihabadê. Ev nişanek jib o selmandine ve

Barzanî wek rêberê şareza li hemberî hêza dîjmin bi temamî hatibu eşkere kirin.

Lê şerê herî mezin ku nemir Mistefa Barzanî hertim di jiyana xwe de bi serbilindî û şanazî behs li şer kirîye, şerê bi navê (Dole Vajî an jî Dola Vajîya ye ku di rojên 3 û 4-ê 02). Şûbatê sala 1931-an de li Dola Vajîya li

Bihara sala 1932-an artêşa Îraqê bi hevkarî û pişatgirîya hêza esmanî û leşkerîya dewleta kexvara Brîtanîya, hêrişek giran bir ser herema Barzan. Gundê Barzan ku wek navendeke rêbaratiya şoreşa Kurdan dihat hesibandin, bi giranî hat bombabarankirin û herçend Barzanîyan bi mêranî

berê şandin bajarê Musilê û piştê jib bo Nasiryê, Kifri û Pirde (Alton Kopri) û di dawîyê de ji bo Silêmaniyê sirgun kirin.

Di dawîya bihara sala 1936-an Mistefa Barzanî jî bo gotubêjên dîplomatîk bo bajarê Musilê hat vexwîndin, lê berpîrsiyarên dewleta Îraqê li wir Barzanî girtin û bi kiryareke

ta xwe ya siyasî û leşkerî ku bikaribun ji hêza serleşkerê şareza mîna Mistefa Barzanî û şervanên wî mifayê wergirin di 12.07 Julaya sala 1943-an de orqanîzasyona nihîniya endam û sempatên partiya Hîwa, Mistefa Barzanî piştî 10 salan derbiderî û jiyana exşîrîyê ya di destê karbidestên dewleta Îraqê de, ji bajarê Silêmaniyê bajarê Sînoyê li Rojhilatê Kurdistanê kirin. Di wan mercên nazîk û hessas de vegera Mistefa Barzanî ya ber bi Kurdistanê tirs û xofek mezin xiste dilê karbidestên herdu dewletan her yekî bi qasî 50.000 dînanan ji bo kuştin an jî anina serê Barzanî dan diyarkirin. Xuyaye ku ev hejmera bilinda diravê ku ji bo serê Barzanî hatibu diyarkirin, giringîya xebat û bizava Kurdan ya di bin serokatîyê Barzanî di wê demê de dide eşkere kirin.

Bi hezaran sal e ku Kurd li ser

Lê Mistefa Barzanî piştî jiyana reşa wan salên ku li durî Kurdistanê di bin çavderîya berpîrsiyarên dewleta Îraqê de derbas kiribû, vê carê bi hurbunî xebitî ku hêzek leşkerî ya rûkubek li dora xwe bicivîne. Ji bona wê jî di 28.07 Julaya sala

kurd Gêneral Mistefa Barzanî

rastîya dîrokî bu ku di navbera Kurdan de hevgirtinek bihêz pêkahtibu. Lê mixabin merc û rewşa siyasîya cihanê, dîroka Kurdan ber bi rêyek din ya bervajî berjewendiyên Kurdan ajot.

Yekemîn serhildan û şoreşa Barzan di roja 9-e Sibata sala 1931-an (09.02.1931) de bi beşdarbuna 80-ê şervanên Kurd di bin serokatîya Mistefa Barzanî de di şerê bi navê (Berqê Begê) li dijî artêşa Îraqê destbêkir. Di vî şerêku piştê di domandina qedera siyasîya Kurden başurê Kurdistanê de rolekî girîng list, hêzên artêşa Îraqê bi giranî li hemberî şervanên Kurd şikestê xwarin û xisarek canî û maddî ya zêde bi dewlwa Îraqê ket. Li hemberî şehîdbuna 5 peşmergeyên Kurd û birindarbuna hejmarek kem ya sevanen Kurd, artêşa dewlwa Îraqê 126 kuştî û bi sedan birindar li pey xwe hiştibun.

Ev tê wê wateyê ku di çaxê serhildana sala 1931 û 1932-an de êdi tiwan û hêza Mistefa

hemberî artêşa dewleta Îraqê qewimî. Di şere Dola Vajîya de Mistefa Barzanî ye 28 salî bi wan şarezyîyên ku li ser taktîkên şerê partizanî hebun, karî bi hevkarîya şervanên xwe 235 esker û fermandarên artêşa dewleta Îraqê bikujin û bi sedan kes jî hêzên dewletê jî di vî şerî de birindar bun. Ev di helakî da bu ku ji şervanên Barzanî tene 12 kes hatibun şehîd kirin. Divî şerî da jî ber wan hêriş û bervaniyên ku li gor zaniest û taktîken şerê bînumune bun, stêrka şansê Mistefa Barzanî wek rêber û serleşkerê kî jêhatî roj bi roj geştir bu û wî karî di nava Kurden hemu Kurdistanê mezin da hêzek meinewî ya bilind biafirîne. Bona wî vî şerî ne tenê di nava Kurdan de belkî di nava medya dewletên cîran û cîhanî de ji dengê bilind veda. Ji bona bêtir nasandina van calakîyên dîrokî li ser hereketên Barzanî pewîştîyek girîng bi lêkolînên akadêmîk û zanistî heye.

berxwedan kirin û di destpêkê de hinek serkeftin bi dest xistin lê nikarin li hemberî hêza pîrcek û cebilxanê û firokên şer yê Ingilîzîyan, li berxwebidin. Piştî we buyerê Şêx Ehmed û malbatên Barzanîyan neçar man di havîna sala 1932-an de derbasî bakure Kurdistanê bibin. Lê bihara sala 1933-an dewleta Tirkîyê Şêx Ehmedê Barzanî ku wê demê reberê siyasî û olîyê hereketê bû, bi çend şervanên wî vê jî Tirkîyê teslimî dewleta Îraqê kirin. Ji vê tarîxê û

pêde di dîroka serhildana Barzanîyan de rûpelê durketin û derbiderîyê vedibe û jiyaneke tîjî eş û buyer di nava Kurden başurê Kurdistanê de dest bêdike. Dema ku Mistefa Barzanî ev bêbextîya dewleta Tirkîyê dît, ji wir ber bi cîyayên Kurdistanê çu û xwe teslimî dewlwa Îraqê nekir. Lê li ser daxwaza Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî jî xwe gihand cem birayê xwe (Şêx Ehmed) yê ku di girtîgeha bajarê Musilê de bu. Mistefa Barzanî herçend dizanî ku jiyaneke tal û nexweş li benda wî ye lê ji ber tewazî û qanunen malbatî, bi kêfxweşî jiyana girdîgehê ji xwe re hîlbijart.

Sala 1932-an di çaxê jiyana exşîrî û dilketîda Barzanîyan de, dewleta Îraqê bi rênmûniya axayên xwe yê Brîtanî Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî û malbatên Barzanîyan

durî exlaqe mirovanatîyê walîyê Musilê ye wê çaxê xwest ku bi dayîna jehrê, wî ji holê rake, lê Mistefa Barzanî piştî du hefteyan ku ketibu hale bêhîşyê, ji mirinê rizgar bu.

axa bav û kalên xwe Kurdistanê dijîn. Kesên ku li ser erdnigarîyêk bedew û rengin jiyane derbas bikin, zu bi zu nikarin fêrî jiyana dîrî coxrafiya Kurdistanê jî bibin. Bi wateyek din jiyana durî cîya û newelên Kurdistanê jî bo Kurdan pir nexweş e û malbatên wan yê jî Kurdistanê hatin durxistin, li benda derfetek bicuk bun vegerin welatên xwe Kurdistanê.

Şerê cîhanê yê duyemîn Pirsigireka Kurd u Doza Mistefa Barzanî:

Şerê cîhanê yê duyemîn derfetek girîng jî liv û xebata siyasîya kurden başur û rojhilatê Kurdistanê re aflrand ku di warê ramyarê (polîtîk) de ji bo netewa xwe karekî bikin.

Sala 1943-an partiya Hîwa bi serokatîya nemir Refîq Hilmi xebatek nihîni û bi dîsiplîn dib ajarên Îraq û Kurdistanê de didan meşandin. Berpîrsiyarên partiya Hîwa jib o berfêhkirina kar û xeba-

1943-an de bi awayekî nihîni ji rojhilatê Kurdistanê vegerî cihwarê bav û kalên xwe Barzan û di demek kurde de karê zêdetir ji du hezar (2000) pêşmerge û şervanên mîrxas li dora xwe kombike. Bi vî rengî Mistefa Barzanî serhildana xwe ya duduyan di Julaya sala 1943-an de destpêkirin û şoreşa Barzanî ya duyemîn ji heyabihara sala 1945-an berdawam bu. Di vî serhildanê da ji Kurdan li hemberî hêzên dewleta Îraqê gelek serkeftin bi dest xistin.

Di çaxê şoreşa Barzanî ya duyemîn de ji 2-ê Oktobra sala 1943-an heya 10-ê Novambra sala 1943-an diwartirin şerên bixwîn di navbera hêzên Kurd û hêzên dewleta Îraqê de qewimîn ku di tevaya şerên çêbuyî de

rejîma Îraqê rastî xisarek mezin maddî û mrovî bu û bi hezaran leşkeran wan canê xwe ji dest dan.

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

Despek 9

Baqîrov (Serokkomarê wê demê yê komara Azerbaycanê) ji destpêka hatina hêzên Barzanîyan bi helwestek şovênîstî dan û standin bi wan re dikirin. Xuyabu ku ew ji di bin tesîra desthilatdarên komara Tirkîyê de mabu ku hebuna netewa Kurd înkâr dikin û Kurdistanê bakur di wan salan de di bin sîya esmanekî reş û bi goman de mabu. Bona hebuna Kurdên komara Azerbaycanê ji ku bi hejmeta xwe ji Kurdên komara Ermenîstanê zêdetir ji bun, ji aliyê desthilatdarên komara Azerbaycanê ve dihat înkâr kirin.

Li ser helwesta nîşparesîya Baqîrov di 29-ê Tebaxê 1948-an de Barzanî û hevalên wî ji bajarê Baku ber bi Taşkend (paytextê komara Uzbêkîstanê) hatin veguhastin û li nêzî wî bajarî hatin bi cîh war kirin.

Di 13-e Adara 1949-an de bi pîlan û kompoyên Baqîrov û bi destura berpirsyarên para parastina Yekîtîya Sovyetîstanê M. Barzanî ji hevalên wî cuda kirin û li herêma derya Ûral bi awayekî desteser (dest bi ser) û di bin çavdêriya tund û tûj de, demeke dirêj jîyana xwe derbas kir. Lê karbidestên Sovyetîstanê di 9-ê îlona sala 1951an de

û çend caran ji wan bi hev re hevdîtin pekanîn. Di çaxê desthilatdariya Xuruşov de rewşa siyasî û jîyana Barzanî û hevalên wî hinekî baştir bibu.

Desthilatdariya Ebdulkerîm Qasim, vegera serok Barzanî bo Îraqê û Beesî.

Piştî ku di 15-ê fîrmehê sala 1958-an de komek ji efsêrên Îraqî bi serokatîya Ebdulkerîm Qasim desthilatdariya xanedana paşayên Haxîmî û Nurfî Seîd bi zerbeyek eskerî ji holê rakirin, di 6-e çirîya pêş sala 1958-an de Mistefa Barzanî piştî 11 sal û nîvan derbiderî û jîyana durî Kurdistanê, li ser vexwendina Ebdulkerîm Qasim vegeştî Îraqê û li Bexdayê bi cî û hwar bun. Pêşwaziya ku di çaxê vegera serok Barzanî de ji aliyê Kurd û Ereban ve ji hat kirin, pir germ û buyerek dîrokî bu. Mistefa Barzanî pir xebitî ku xwe bi şert û mercên rewşa siyasîya Ebdulkerîm Qasim re biguncîne û heta hinek gotinên wî hebun ku gele Kurd hez nedikir û bi başî nedidîtî ku serokê mîna Barzanî ji Qasim re bêje:

"Ez xwe bi serbazekî we dizanim"

Lê Barzanî bi van gotinan dixwest xurtura efserekî xwedî desthilat, têr bike û gele Kurd û

Adara 1961-an de Melle Mistefa Barzanî bi yek-carî ji Bexdayê vegeştî Barzanî û mijulî kar û bar destpêka şoreşek din ya li dijî dewleta Îraqê bu.

Di hemu hevpeyvînan ku gêneral M. Barzanî bi rojnamevanên biyanî re pêk anîne, ew hertim li ser biratiya gelan û jîyanek tîjî aşî bê saz kirin.

Barzanî di hevpeyvîneke xwe de dibêje:

"Em aşîyê dixwazin û bila şer bi dawî be ku Kurd Ereb bi awayekî birayane û di nava aşîyê de bi hev re bijîn...! (Ji hevpeyvîneke têlêvîzyonî ku rojnamevanekî Înglîzî pere çêkirîye).

Di 11-ê îlona sala 1961-an de nemir Mistefa Barzanî şoreşa xwe ya ku 14 salan berdewam bu li dijî rêjîma Ebdulkerîm Qasim û Beesîyan ku piştî wî hatin, dadestpêkirin. Mezin bûna Mistefa Barzanî di vê rastîyê de yê ku wî karî bi xebat û çalakîyên xwe ji serokatîya hoz û eşîretê, sal bi sal ber bi pêşve bimeşe û di nava dîroka xebata bi şan û şerefa netewa Kurd de weke serokê neteweke bê hezkirin. Di wan salan de Mistefa Barzanî wek nunerê pîrgîreka millîya Kurd li hemu cîhanê dihat nasandin. Ji bona wê jî başurê Kurdistanê bibû qada hevdîtina rojnamevan û siyasêvanên biyanî bi serokê Kurd Mistefa Barzanî re.

Di 8-ê Sibata sala 1963-an (08. 02. 1963) de rêjîma Ebdulkerîm Qasim bi aliyê Beesîyan ve hatibû lidarxistin, tekçu û Ebdulkerîm Qasim hat kuştin. Barzanî ji bo ku di wê dema dijwar de azadîxwazên Kurd û Ereb bi destê Beesîyan neyên kuştin, derîye Kurdistanê heremên azadkirî ku di bin desthilatdariya partîya wî de bun, ji wan re vekirî hişt û bi vî awayî gelek kesan xwe ji destê Beesîyan rizgarkir. Di wan rojên hessas de ku Bexda bibu qada tohildana Beesî û aligîrên rêjîma Ebdulkerîm Qasim, ev siyasê, durdîtina û mîrxasîya Mistefa Barzanî carek din hizir û ramanên mirovhezîya wî ji herkesî re dan ispat kirin.

Piştî ku ji salên 1963-an heya Sibata sala 1968-an desthilatdariya Îraqê di navbera Ebdulselam Arîf û Beesîyan de dest bi dest dibu, wan piştî ku hemu dijberên xwe serkut kirin, vî carê berê xwe dan Kurdistanê û heya Adara sala 1970-an şerrên dijwar di navbera herdu alîyan de qewmîn. Piştî xebata salên giran di 11-ê Adara sala 1970-ê de li pey gotubêjên dur û dirêj di çarçoveya desthilatdariya Îraqê de otonomî

ji Kurdên Kurdistanê re hat dîyarkirin. Xuyabu ku Beesî di vî biryar û lihevhatinê semîmî nebun û li benda derfeteke bun ku kar û barê xwe yê desthilatdariyê rêk û pêk bikin. û piştê dîsan bi Kurdan re bikevin nava şer û hereketa Kurdistanê bi yek carî bifetisîn.

Ev sirra wan bi kiryareke hovane zu ji Kurdan re eşkera bu. Yanî dema ku di 29-ê îlona sala 1971 an (29. 09. 1971) de îstîxbarata Îraqê bi şandina çend kesên di kincên meletîyê de xwest ku rêberê şoreşê Mistefa Barzanî bikuje û ew di vî karê xwe de bi ser neketin, careke din şerên dijwar di navbera herdu alîyan de dest pê kirin. Vê carê dewleta Îraqê xebitî ku bi hevkarîya hêzek sêyemîn şoreşa Kurdan tuşî şikeste bike. Şer di Adara 1974-an de bi germî li hemu heremên başurê Kurdistanê dest pê kiribu. Di Adara sala 1974an de dewleta Beesîyan Îraqê qanuna xwe ya otonomîyê îlam kirin. Lê Mistefa Barzanî ji ber mesela Kerkuk, Xaneqîn û Musilê qanuna otonomîya ku dewletê îlam kiribu, nepejirand û ew otonomîya Beesîyan otonomîyek leyîskî bi nav kir. Ji bona wê jî di Çirîya pêş sala 1974-an de bi qasî 17 mehan conta Beesîyan bi hemu şeweyên hovane, hêrişî ser gund û bajarên Kurdistanê kirin. Bi vî rengî Beesîyan mirin, reşerojî û derbiderî li hemu Kurdistanê direşandin. Wê demê jî cîhan li hemberî van kiryarên Beesîyan kerr û bédeng bu û xaça sora (Heyva Sor) cîhanî ji bi çî şeweyan hevkarîya Kurdan nekirin, ji ber ku ew ji di bin tesîra dewleta Îraqê da mabun û ev jî berêvajî zagonên vî rêxistinê cîhanî bu. Di nasandina pîrgîreka Kurd de şoreş û xebata Barzanî rolekî bercav list.

Peymana Elcezayer, rewşa doza şoreşa Eylulê û Wefata Serok Barzanî:

Di 6-ê adara sala 1975an de Îraq û Îran bi navbeynkariya

serokkomarê Elcezayîrê (Hewari Bu mîdyên) û girêdana peymana Elcezayîr lihev hatin. Mihemed Rîza Şahê Pehlewî ku ji aliyê Rojava û Amêrika ve wê jandarme Rojhilata Navîn dihat hesibandin, mezintirîn xiyaneta dîrokî li Kurdan kir. Piştî wê bi sedhezaran Kurd ji başurê Kurdistanê mişextî Rojhilatê Kurdistanê bun ku li seranserî Îranê wek penaber ji Kurdistanê hatin durxistin. Durutiya şahê Îranê ku xwe warsê tac û textê padîşahiya hemu Arîyan dihesî band, ji dîrokê re eşkera bu. Wî bi vî peymana bi Beesîyan re bi cîhana siyasêta da selmandin ku bizava nemir Barzanî bandorekê mezin li ser Kurdên Rojhilatê Kurdistanê jî hiştîye û ev bizav ji bo desthilatdariya wî ya paşerojê li Îranê jî metirsyek mezin bu.

Mistefa Barzanî piştî ku li bajarê Kereçe hat bi cîh kirin, di hemên salê de çu Amêrika û di 1-ê Adara sala 1979-an dema ku gelê Kurd piştî tekçuyîna rêjîma sitemkara 2500 salîya Şahensahî li Îranê li bendê bun ku Mistefa Barzanî vegere Kurdistanê û şoreşek nu li dijî dewleta Îraqê bide dest pê kirin, bi nexweşîya kansêrê li nexweşxaneyeye Amêrikayê wefat kir.

Di roja 5-ê Adara sala 1979-an de termê Mistefa Barzanî bi merasîmeke li bajarê Sino ku bi sedhezaran kes tede beşdar bubun, hat veşartin.

Lê piştî mirinê ji termê Mistefa Barzanî dîsan bu armanca kompoyên dewletên dagirker ku dixwestin Kurdan bi destê Kurdan bidin kuştin. Mihacîret û derbiderî li ser axa Kurdistanê heta di çaxê mirinê de ji dev ji Mistefa Barzanî bernedida.

Di 6-ê çirîya pêş sala 1993-an termê serokê Kurd Mistefa Barzanî û kurê wî nemir Îdrîs Barzanî ji gundê Helecê yê di herema Mirgewer de vegeandin cîh warê bav û kalên wî herema Barzan. Mistefa Barzanî di dîroka siyasîya gelê Kurd de buye nîrxekî gelemperî û wek lîdêr û serokê doza bi şan û şerefa Kurdistanê hê jî di dilê gelê xwe da diji.

Amadekar:
Tahir Silêman

careke din Mistefa Barzanî vegerandin Taşkendê.

Di 5-ê Adara sala 1953-an de Josêf Stalîn mir û Xuruşov wek sekreterê giştî û serkarê Yekîtîya Sovyetîstanê ji aliyê Partîya Komunîst ve hat hilbijartin. Li gor telîmata Xuruşov, Barzanî li paytexta Sovyetîstanê (Moskovayê) hat bi cîhwar kirin

Ereb di nava aşîyê de bi hev re bijîn. Di destpêkê de Ebdulkerîm Qasim wusa da dîyarkirin ku Îraq welatê Kurd û Erebaye û gel li benda rojên xweş bu ku du netewe bikaribin di aşî û wekhevîyê de bi hev re bijîn. Lê aliyê Kurd û Ebdulkerîm Qasim li ser pîrgîreka Kurd li hev nehatin û di

Jin, jîyan, evîn û xwekuştin

Van rojên dawîda di saytên întêrnê (ya meha tîrmehê sala 2007-a) mijareke ecêbe hemdemî bala min pirrtir kişand. Wê mijare bi rastî neku bala min kişand, bi wê berhember ez noqî behra mitalan kir û xewa sevane li min herimand, jiyana mine mirovatîyê cî bi cî çemidand û qerisand, erd ji binê piyên mînda revê.

Eva çî mijare, hukmê wê, zirar û berjewendîya wê çîye? Di saytêda hatîye nîşandayîn: "Ronak Ferec bi rêvebira bernama Senterê Rageyandin û Ronekbîrê Yekîtiyê Jinanî Kurdistan ragîhandîye ku, di navbera 16-de salan 12500 jin li Kurdistana fêdêral hatine kuştin, yanî ji xwe-xwe, xwe kuştine.

Li gor statîstîka Wezaretê Mafên mirovan, ya hukumeta Kurdistana sala buhurî tenê li Sulêmanîyê 1108 jin hatine kuştin, yanî ji xwe-xwe, xwe kuştine.

Ajansa Fransê Prêss li ser devê Yusuf Mehmed Ezîz Wezîrê mafên mirovan, yê hukumeta Kurdistana radîgîhîne, ku li gor statîstîkên Wezaretê îsal di pêwejoya şeş mehên buhurîda 500 jin tenê li nav sînorê bajarê Sulêmanîyê hatine pêpeskirin û kuştin."

Bala xwe bidîne jimara statîstîkayê. Şeş mehanda 500 jin! Her roj sê jin xwe dukujin: Mirov bê vênê xwe dikeve nava mitalan. Gelo eva havîtiye, yanî kumreştiye? Gelo çavkanîya van xwekuştina ji kîderê dikele û derdikeve? Eva ji dinê Îslamêye, yanî ji cehaletîyê, nexwendîtiyê, paştamayîne, qafse-qetîyê û ji nezaniyê pêsta tê?

Eva mijareke pirr fire, dirêj bi her alî, bi rişî-rişîye, hemdemîye. Mirov nikare bi çend hevokan bersîvê bide. Lê dîsa ezê sedema van bûyêrana bi gorîya xwe, bi zanêbûn û dîtina xwe, bi çêribandin û dunêdîtina xwe yeko-yeko bi kurtî şirovekim. Lê berîya her tiştî dixwazim ji prinîsipên Sovêta berê çend hevoka ragîhînime xwendevanan. Kodêksa exlagîyêda (rêwîstîyêda) jin û mîr berhemberbûn, maf û heqqê wan ji hevdû pirrtir nîbû. Heqqê wane evîna serbixwe hebû. Bi wê rastênhev destûra tu kesî tunebû, wekî hetanî heyjêdeh salê keçê, yanî xortê temam nebe here mîr, yanî bizewice. Usa ji destûra dê-bavan ji tunebû, wekî ji wî emîrî jêrtir cîwanan bizewicînin, yanî ji bidine mîr. Eva yekê çawa cîneyê dihate nîrxandin. Ewa rêzîka qanûna dewletêye bîngîhînda hetanî roja îro ji hatîye rastdîtin.

Ji ber kî raman û hestên xwe bi zelalî ragîhînime xwendevanan dixwazim bi du minakan pêsta bîm. Wextê rê-dîrbîn navbera me û dewleta Tirkîyê vebûn, em bi coşêke

mezin çûne nava kurdên Tirkîyê. Bajarê Agîrtîyê (Qerekilise) soqaqê, li pêşberî çayxanekê rûniştibûm, çay vedixwar. Kurdên wura gava pê hesîyan, ku ez kurdê Sovêtême, min pirrtir bala wan kişand û bi wê sedemê çend camêrê ahil, yanî emîrê wana 50-60 salî dora pêşxûna min rûniştin. Wana qet bawer nedikirin, wekî aliyê Sovêtê jî kurd hebûne. Wana bi balkêşî gellek pîrs didane min. Wê ji bîjîm, wekî ne li bajarê Îgdirê, ne Doxû Bayazîtê, ne ji li Agîrtîyê li soqaqan qet jin, keç pêş çavê min nedikerin. Wedê axaftîne nişkêva bûkeke 30-35 salî hat, kêleka mera pêberjêr şiqîf çû. Hema vê demê, tê qey bibêji serê wan mîrê dora pêşxûnê rûniştibûn, bi bendekî girêdabûn û bi hevdû kişandin. Tewa berê xwe zivirandin, dî bûkê nihêrin. Ya rast, nihêrandina wana elbêra bi min dane serwaxtkirin, ku xîsletê mîrê wura çawane. Min xwe nikaribû zefî bikim, wanra got: "Gellî qewma, çîma we jin nedîtine? Ne şêrme, eybe, hûn çîma dî kulfeta xelqê dinîhêrin? Yek pey keça we, jina we, xûşk û dîya we bînihêre, gelo yê xwaxwa we bê?" Tew sorbûn, li demên hevdû nihêrin.

Mînaqa duda. Li bajarê Îgdirê Hecî Ewdîlbaqîva bîbûne nas. Nava wedekî kurt navbera meda pira nasyarîyê çêbibû. Du kurê wî Ferhan û Seîd û du bûkên wî hebûn. Çar-pênc sala em çûn-hatine malê hevdû. Wextê ew, kurên wî dihatine mala me, kulfeta min, sê bûkên min xîzmeta wanda dişekînin, destexan vedikirin, nan û xurek datanin, pêşxûna çayê bi kakilan dixemilandin. Lê li navbera wan salan min carekê çîye bûkên wî nedîtin. Nevîke wîye deh-danzdeh salkî hebû, wê ji mera xîzmet dikir. Rojêkê dîsa min zefî xwe nikaribû bianîya jêra got: "Hecî axa, (ewa çar caran çûbû Hecî hatîbû) ezê pîrsêkê bipîrsim, lê bila xeyid nebe." Wî bersîv da: "Ewa çî peyive, şerm nîne, bona te çî balkêşe bipîrse. Em birayê hevdune." Min got: "Hecî axa, bi te xwe eyane, wekî tu, usa ji kurên te hatîne mala min, kulfetê mala min, bi jina-mêranva xîzmeta weda dişekînin. Lê eva sê-çar sale ez tîme mala te, min hê bûkên te nedîtine, ewana qet ber çavên min nakewin. Sedema wê çîye? Bi gorîya min dî vira du rê hene. Yanî tu bi bûkên xwe bawer nakî, yanî jî îtbara xwe bi mêvanên xwe naynî. Li vira tu mirovî xwar hene?"

Pîştî van pîrsên min, Hecî axa lalbû, herdu pîllên xwe jî reqîsand, nikaribû tu bersîvê bide min. Min badîlhewa evan du minakana neanîne ser zarê xwe. Çûyîn-hatina mine nava kurdên Kurdistana bakûr û Kurdistana başûr êpêce tîstî hînî min kir. Hûn nevejîn navbera me kurdan çîqas xîsletên baş hebîn, ji wê pirrtir torê xerab, kevneşop jî hene. Min li jorê behsa maf, heqq û berhemberîyê kir. Lê sed heyf! Navbera kurdên ji me der ne berhemberî, ne maf, ne jî heqqê mirovatîyê heye. Hela torên hezar, du hezar salî pêsta, ya wedê koletîyê, hê nava me kurdan didome. Heqq, maf û berhemberîya keç, jin, bûkan hatîye li xêza sîfirê sekinîye. Hê vê gavê jî bîna fîodalîyê, begî û axatîyê ji bîfîla parek kurdan derneketîye, bi

paştamayîn, bi jîyana tarîya nezaniyê xwe kirine pêkenîyê gelên ji xwe der. Pêxemberê dinê Îslamê di heftêseke xweda dibêje: Cînet binê piyê dayikandaye. Eva gotina bi gorîya min rastê. Ji ber wê, ku Xwedê Adem û Hevva xulîqandîne tu cudatî dayeniye navbera jinan û mîran, heqq û mafê yekê ji yê dinê kê, yanî zêde nekîriye. Lê wekî mirov berhember hatîye xulîqandin evê cudatîyê çavkanîya xwe ji ku hildaye?

Wekî Xulîqdar dêra rê bidîta bona Adem yê du-se jin bixulîqanda, bira û xûşk bi hevdû nedîzewicand. Qet nebûya yê xûşk û birê dêmarîyanva bîda zewacê.

Gava bi rastî jî em gotînen Mehemed Elêyhîselam bi cî tînin, lê çîma hemberî jinan bîbextîyê dikin? Wana digîhînime derca xweguştîne, cînetê binê piyên wana diterbînînin? Çîma beşege mekurdan bin perda dînda ewlekarî dîrî mirovatîyê bi cî tînin?

Bi çend hevokan ez miqabilî dîn dernakevim. Dîn azade. Kîjan kes kîjan dînî dihebinê, bila lê helalxwaşe.

Dîn ewê jî heram dihesibîne, wekî jin rûvekirî negerin, li meclîsên mîran rûnenên, kur û keç li dibistanekê nexwînin. Bi vîva girêdayî dixwazim raman û nêrînen xwe binîme ser zarê xwe. Gelo, kulîlk û sosîna nava belganda dimîne, venabe, ewa bedew tê kifşê, yanî kulîlka vedibe, bi hezar rengî xanê dike, ewa? Bê gilî ya vedibe başe. Ji wê şunda ew tiştê, ku sergîrtîye, veşartîye, nayê kifşê, nava çar diwaranda tê xwayîkirin, ewa pirrtir bala mirov dikîşîne, ne ku ya vekirî. Hînek mirov jina nava çar

dîwaranda xwayî dikin, guva namûsa xwe diparêzin. Pêşîyan gotine: "Jînê dilkir, dîwar qulkir". Îda nîzanin, wekî jin bîxwazîn, xwe bi xwe namûsa xwe neparêzîn, fikîra wê, ya xerab hebe, nava çar diwaran na, bikî qutîyê, mîstê li dêvxi, dîsa yê gavên xerab wê bavêjin.

Ez usa zanîm, eva ne rêya çareserîyêye. Navbera jin û mîran esse û esse evîntî, hub û hezkîrin pêwîste. Ew malbeta, ku tîda evîntî tunebe, zû-dereng ew malbeta mehîkûmî belengazîyê, belabûnê, xwe kuştîne û bîbextîyêye.

Wedekî zef kurt min navbera kurdên Kurdistana bakûr û başûr jîyan kir. Wê pêvajoyê ewê jî hînûm, wekî mirovê dewlemend, yên bi dirav evîntîyê nanîhêrin, bi

hêza hebûn û malê dunê, bi keçên jî xwe pîrri piçûktîr dizewicîn, hêwiya tînine ser hêwiyan, parek dê û bav jî jî ber, ku jîyana baş bîbînîn. Keça xwe, nedîtî, nebînayî, bê evîntî didine mirovên usa. Ew dê bavana raste, qelenê pîrri distînin, jîyana xwe qenc dikin, lê derbarê keça xwe qet mîtala nakin, çarenûs û jîyana wê bi destên xwe li pînekî rêş dipêçin, zîndî-zîndî davêjîme beroşa qîr-qetranê. Belengaza keçê jîyana ne berhemberî xwe, ya bê evîntî nikare bimehîne, nava hêwiyanda nikare bijî û usa jî bi mirovêkî di emîrê bavê xwe li nava çar diwarên sarîk nikare jîyana xwe bidomîne, ji wê sedemê jî dimîne li ser xaçerêkê. Tîrsa bav, bira û dîya xwe ne dikare paşt-berbî mala bavê birreve, ne jî wê jîyanê dipejîrinê. Çi dimîne? Xwe kuştînin! Tîfalên bêgav dimînin, dest davêjîme çarenûs û jîyana xwe bi dawî tînin.

Raste evîntî, hezkîrin ne agîralave. Lê ew çîyê, ku evîntî dikeve, ewa germayê, hezkîrinê, hubê pêsta tîne, bendê navbera peywendîya du cîwana bi hevdû qayîma girêdide.

Xwezayê, usa jî çêribandinan jîyanêda daye kifşê û peyîtanîne, wekî wedê zewacê, yanî mîrkîrinê gava serkî bi evîntî, hezkîrin serkî berhemberî xwe nebinê, ew nayêne ser balgîkî, hetanî roja mirîne şîngîrî, hêsirên çavan, derd û kul, êş û jan ji wê jîyanê kê, tu kes jî wê malbetê xêrê nabîne, dawî jî bi bobelatekê kuta dibe.

Rojêkê filosofekî bi pîrsê berbîrî Pîfagor dibe û dibêje: "Ez çawa tore bidime zaroka xwe, wekî ji wî bona civakîyê pîsporekî baş derkeve". Pîfagor bersîvê didê û dibêje: "Ew zaroka li welatekî adil jî dayîk bibe, hêjayî her tiştîyê".

Belê, adilî, berhemberî serê her tiştî dibîrre.

Van rojên buhurîda ez li bajarê Wanê pêşberî dîkanekê sekinîbûm, avtobûs çavra dikir. Dikan dikaneke ewqasî fire û dewlemend nîbû, dihate kifşê çad roje nayê paqîş kirin. Her alî nava toz, xubarêda mabû. Xwedanê dîkanê mirovêkî pîncî û pînc, şeş salî dibû, navê wî Mehemed bû. Ji ber balkêşîyê min jê pîrsî, wekî dikana wî ji bo çî nava toz-xubarêdaye, diqewîme zarokên wî tunebîn, ew jî kalemêre, jî dêst nayê. Mehemed bi pîrsa min êpêcekî kenîya û got: "Welleh çî jî çî veşêrim, çî jî Xwedê, sê jinê min hene, jî wana ser hevdû heyjêdeh zarok bûne". Min dîsa jê pîrsî: "Lê çîma alîkarîyê nadîne te, te çend zarok dane xwendîne?" Apê Mehemed dîsa bi ken bersîv da min: "Welleh, qet ha ji pê tunenim, hînek çîne mêtropolan, hînek jî tu xêrê jê nebînî li vir-wur serê xwe xwayî dikin".

Axaftina Mehemed gellekî li min karkîr, têlêvîzîonanda zarokên mêtropolanda di soqaqan bê xwayî, bê xwedan mane, tûrik, çantê vî-wî dirrevînin, dizîyê dikin hatin pêşberî çavên min sekinîn. Gelo gunê wan zarokan çîne, jî pênc-şeş salîya xwe dikevîne soqaqan. Evan yekana tew di rûyê dê-bavanda dest didî. Nabe, ku mirov piyên xwe weke lihêfa xwe dirêjke, jinekê bîstîne, bibe xwedanê sê-çar zarokan û wana jî mînanî mirovan xwayîke? Pêşîyan gotine: "Bîla hindîkbe, bîla rîndîkbe".

Bi gorîya min jî wan zarokana

pêşwextîyêda jî ji boy civakîyê mirovên hêja dernakevin, yên usa jî gelra xêncî rûreştiyê tu tiştêkî qenc nayîn. Di rûyê zarokên usada mirov nikare bi kulfeta xwe, keça xwe, xûşka xwe tevayî here nava kurdên Kurdistana bakûr. Welleh ew dimîne pêş çavan jina mirov jî destê wî derxîn. Usa zanîn, wekî keç, jinên derdikevinê soqaqê tew bînamûs û yê piyê wan şîmitîne. Îda nîzanîn, ku namûs avîtime kelban, kelban ew nexwarîne. Mirovê bi namûs çav bernade namûsa derdorên xwe. Dîne Îslamê jî vê yekê mînanî zînekîrîyê dinîrxîne.

Dîsa dizvirîme ser mijara zewacê. Mîrin heqqe. Tu kes nikare jî ber mîrinê birreve. Gava mirovê çîl, pîncî, şeş salî bi keça çardeh, panzdeh, yanî bi ya bîst salî dizewice, qet mîrinê nayne hişê xwe. Wedê navbera wî û jina wî sî-çîl sal fîrq derdikeve holê, gotî fîrqa mîrinê jî bi textmî ewqas sal dibe. Mîr mîrinê şunda jina cîwan pey xwe dihêle. Gelo wê jinêra jîyan ne pêwîste? Nikare çawa dîda mîrî bike?

Carnan dînihêrî pareke me kurdan hê jî torên kevnar dest bernedane, keç-xortan hevdû nedîtî-nebînayî bi hevdû zewicandin, yanî parek keç pêş xwîne dane mîr. Evan torena tew dawîyêda dibîne sedema kuştîna û xwekuştîna jinan. Gellî xwendevanan, li vira pîrsêkê balkêş derdikeve holê. Em usa derz bikin, wekî hetanî van salên dawî dewlet û hukumeta me tunebû, vî mijarêda tu ewlekarî nedîhatine pejîrandîn. Lê eşîrtî, begî, axatî, ku hebûye. Reîsên wan eşîretan, berekan çîma tu tivdîr nedîtine, pêşîya torêyên awa bi zirar nebîrinê? Wedê hemdemî keç-xortan serbest bernadîn nahêlin, wekî cîwanê me evîneke mînanî hub-hezkîrinê Mem û Zînê, Xecê û Sîyabend bi cî binînin, bi evîna xwene evra bibîne xwedan malbet û kulfet.

Naha dunê berbî gilobalîzmê diçe. Her tiştî tê guhastîne. Em-kurd jî pêwîste li jîyana xwe guhastîne pêsta binînin, ji torêyên kevneşope bi zirar, kîjan ku ji boy gel jî qencîyê pirrtir xerabîyê tînin, jî wan dest vekîşînin, nava gelda adilîyê, berhemberîyê saz bikin, heqq û mafên mirovan neterbînînin, pêpesnekin.

Naha şukur Kurdistana başûr azad bûye, serokê wê, dewleta wê, parlamêntoaya wê heye. Ez çawa reşenbîreki kurd berê xwe didîme serokê parlamêntoaya Kurdistana, çenabî Ednan Muftî, Serokwezîrê dewletê cenabî Nêçîrvan Barzanî û serokkomar cenabî bîrez Mesûd Barzanî, wekî dixwazîn pêşîbîrî bidîne kuştîna û xwe kuştîna jinan ezê çend şêwîra bidim, bila wê mijarê derxîne parlamêntoaya Kurdistana, enenekîrin û guftîgokî-rîna wê raberî parlamêntêran bikin û anegorî wê bîrfîyarê bipejîrin. Ez gumanim bi wan ewlekarîyan ew astengîyên pêşberî jînanê yê bêne hîldan.

1. Dujîntî û pîrîjîntî bê qedexekîrin, mînanî cinayetê bê nîrxandin.

2. Hetanî heyjêdeh salê keçê û xortê temam nebe, destûrê nedîne zewacê, jî heyjêdeh salî berjêrtir kî bizewice, yanî here mîr, dê û bavê wana bêne cezakîrin.

3. Zînekîrî bê qedexekîrin.

4. Maf û heqqê jinan bê dayîn, li sazîyan xebata wanra mecalê sazkin.

5. Bi destê zorê pêş xwîne dayîna keçan, bê terîbandîn.

Êgî Çerkez

Hêro Talebanî: "Min nedixwest Celal bibe serokkomarê Îraqê û divêt kirmancî li Silêmaniyê bêt xwendin"

Banûya yekê ya Îraqê Hêro İbrahim Ehmed yan ji Hêro Talebanî di hevpeyvîneka eksklusîv de ji Nefelê re dibêje wê bi xwe nedixwest ko hevjinê wê Celal Talebanî bibe serokkomarê Îraqê û dibêje bila zaravayê

Xakê ve girêdayî de kêman caran tiêt li ser Mam Celal belav dibin. Min bi xwe ji medyayê hez kir û tîkiliya wê bi hezkirina min bi xwe ve heye.

-Arif Zêrevan: - Di dema pêşmergetiyê de ji tu bi medyayê

ev kar kiriye?" û ez dibêjim erê me kiriye. Yanî em herdu di biryarên xwe de bi rastî azad in.

-Arif Zêrevan: - Lê belê serokkomar Celal Talebanî gelek caran dema behsa biryareka xwe dike diyar dike ko mimkin e tu ne digel raya wî bîyî û ji ber hindî bi nivhenekî jî be dibêje opozîsyona herî mezin li mala wî ye yanî tu oponenta wî yî?

-Hêro Talebanî: - Rast e. Hertim ew ji min re dibêje "tu opozîsyon î" û dibêje tu hikûmeta xurt ê li malê. Gelek biryarên wê hene ko ne şert e bi dilê min be. Heta biryara wê û hemiyana ya ko Mam Celal bibe serokkomar jî ne bi dilê min bû û min jê re got ka ew ne bi dilê min e.

-Arif Zêrevan: - Em behsa jinan û rola jinan di civatê de bikin. Ji aliyekê ve problema kuştina keça kurd ya êzidî Duayê heye û bi wê ve girêdayî problemên "kuştina ji bo namûsê" heye. Li aliyê dî jî em dibînin ku jinên kurd wezîr in, birêveberên dezgehên in û di niv prosesa avakirina vê welaî de ne. Bi qenaeta we rola jinan di civata kurdî de çi ye?

-Hêro Talebanî: - Em yek bi yek behsê bikin çêtir e. Meseleya Duayê bûyereka heta ko tu bibêjî nexweş bû û heta ko tu bibêjî kirêt bû lê belê divê em bi awayekî realist li vê meseleyê binêrin. Li gor qenaeta min ev mesele ji bûyereka civakî pirtir meseleyeka siyasî ye çimku di dîne êzdayetiyê de reftareka wiha nîne. Ev diyardeyeka nû ye û di êzdayetiyê de reftareka wiha nîne.

-Êzidî beşeka herî girîng û herî dîrokî ya kurdan e ko zordarî lê hatiye kirin û 72 ferman lê rabûye û cardî ew mane û li ber xwe dane. Ez bawer dikim ko çî qewmî dê bûya niho nemabû lê belê Êzidiyan miqawemet kir û man. Bûyera Duayî planeka nû ye û yê ko ew tawan kiriye divêt bê ceza kirin.

-Divê em bizanin ka hemû Êzidiyan ev kar nekiriye. Dijminên kurdan xwest vê problemê bikin nakokiyek di navbera kurdên misilman û kurdên Êzidî de. Tawanên bi vê rengê ne tenê di nav Êzidiyan de li gelek bajar û cihên di hatine kirin û pirs ew e aya çima li bajarên dî problemên wekî vê wiha mezin nakin.

-Arif Zêrevan: - Ê meseleya rola jinan bi giştî di civatê û desthilatê de?

-Hêro Talebanî: - Dibe ko fêrqa Silêmaniyê ji bajarên me yê dê hebe. Li Silêmaniyê jinek hebû ko navê wê Hebsexana Neqîb bû. Ew li vê bajarê pêşenga jinan bû. Ew xebat û guharîna ko wê kir heta niha jî

tesîra xwe li rewşa jinan li vê bajarê kiriye. Ji ber hindê jî hinek tişt li Silêmaniyê pir normal bûne. Ez dibêjim qey berî Bexdayê li Silêmaniyê jinan otomobil ajotiye û ew qet li min ne xerîb bû. Hebsexana Neqîb jineka gelekî mezin û xudanrol bû, rîya ko wê vekir heta niha jî vekiriye û ji berî ve hertim li daîreyên resmî jinan kar kiriye.

-Ez bi xwe ne digel wê yekê me ko mirov tenê ji bo dekorê jinan bide pêş. Ya girîng ne ew e ko mirov maseyê bi jinan teji bike. Bila du jin bin lê belê bila aktîv bin û elhemdulillah me jinên aktîv hene.

-Arif Zêrevan: - Di jiyana îdarê de rojane mirov jinan dibîne lê belê tiştê heye ko bala min dikişîne: Di polîtîroya Yekîtiya Niştîmanê ya Kurdistanê û Partiya Demokrat ya Kurdistanê de jin nînin, hemû zêlam in. Çima di polîtîroyan de jin nînin?

-Hêro Talebanî: - Di rêxistinê ya YNK-ê de gelek jin hene. Xanimeka ko berê di rêxistinê de kar dikir niho qeymeqam e. Min hest nekiriye ko rêgîrek ji bo pêşketina jinan hebe. Dibe ko jinan bi xwe nexwestibin bikevin polîtîroyan ji ber polîtîroya YNK-ê û PDK-ê ti biryar nîne kû rê li ber jinan bigire.

-Arif Zêrevan: - Li başûrê Kurdistanê mînaqêşeya zîmanê heye ka gelo soranî tenê bibe zîmanê perwerdeyî û sîstema îdarî ya Kurdistanê yan jî soranî û kirmancî û zaravayên di jî bîn bi kar anîn. Ev mînaqêşe çiqasî germ e?

-Hêro Talebanî: - Ev demekê dirêj e ko ev mînaqêşe germ e.

wan mektebên ko soranî lê têt xwendin bila derseka gelek gelek cidî ya kirmancî hebe, ê li mektebên ko bi kirmancî dixwinin bila derseka gelek baş û bi quwet ya soranî hebe. Min ji Kurd-Satê tecrîbe heye, dema ko me nûçe kirin kirmancî û soranî digel hev xelkê rexne li min girt. Wan got ev çî ye, em tînagihîn, me taqet nîne em guhê xwe bidin herduyan. Hem soranan û hem kirmancan ew rexne li me girt û dixwest jî hev cida bin. Min israr kir û got ew dê digel hev bin.

-Ya dilxweşker ew e ko hinek ji karmendên me yê ko kirmancî nedizanin niha dikarin bi kirmancî hevpeyvînan digel mêvanên programên televizyonê bikin û berevajiyê wê jî: Yekî kirmancî jî dikare digel yekî soranî baxive. Lehçeyên me gelekî nêzikî êk in lê belê dijminên me bi salan wişa êxistine mejiyê me de ko ev du zîman in, du netewe ne û du nîzanim çî û çî ne. Dijminên me wisa li me kirine ko em bi xwe baweriyê bi wê îdiayê bûnin.

-Arif Zêrevan: - Li deverên kirmancîxîv di sîstema perwerdeyê de heta sinifa şeş kirmancî ye û paşê dibe soranî. Bi qenaeta te divêt heta unîversîteyî jî li wan deveran bibe kirmancî yan wekî niha bimîne?

-Hêro Talebanî: - Ji wî aliyê ve ti problema min nîne. Heger em her jî niha ve li Silêmaniyê derseka kirmancî ya biquwet danenin ne baş e. Hinek ders hene ko tesîrê li paşeroja te û biserketina li mektebê nakin lê belê dersa kirmancî li Silêmaniyê divêt bibe derseka mihim. Ez nîzanim ka pilana perwerdeyê çî

kirmancî û soranî herdu jî di sîstema perwerdeya Kurdistanê de bîn bi kar anîn.

Hêroxan Talebanî jineka sade û elegant e. Danîstandin û axaftina bi wê re pir hêsanî ye û ew li kafeteryaya Kurd-Satê digel karmendên televizyonê li ser kursiyekê sade rûdine û sohbetê dike. Dema ko bîhna wê ji hewayê mal de teng dibe ew bi xwe radihiye kursiyekê û ji hinek hevalên xwe re dibêje werin em biçin derve rûnin.

Hêro Talebanî pişt û penaya Celal Talebanî ye û di warê medyayê de ew du-sê dezgehên bi rê ve dibe. Hêro Talebanî di vê hevpeyvîne de dibêje ew bi xwe ji medyayê û sînemayê hez dike û di dezgehên wê yê medyayê de zêde behsa Celal Talebanî jî nayêt kirin. Hêro Talebanî dibêje ewa û hevjinê xwe hinek caran berî biryarekî li hev dişewirin lê belê gelek caran haya wan jî ji hev û karê hev çênabe.

-Arif Zêrevan: - Te û hevjinê te serokkomarê Îraqê Celal Talebanî bi hev re pêşmergetî kiriye û hun bi hev re beşdarî prosêsa azadkirina Îraqê û beşdarî desthilatê bîne. Têt gotin ko Hêroxan di warê medyayê de piştgiriya xurt ji bo Celal Talebanî dike, tu bi çî awayî vê piştgiriya dikî?

-Hêro Talebanî: - Sebeba ku min berî xwe daye medyayê ne ji bo Mam Celalê. Bi taybetî di dezgeha Xakê û medyaya bi

ve mijûl bûyî û niha jî tu bi medyayê ve mijûl î. Çî fêrqa di navbera medyaya dema pêşmergetiyê û medyaya îro de heye, yanî di warê nivîsandin û amadekirina nûçeyan de?

-Hêro Talebanî: - Dema kuez li çiyayan bûm min di medyaya YNK-ê de kar nekiriye. Hingê fikrek bo min çêbû û min karekê serbixwe dikir ji ber min li rojnamevanên biyanî yê ko dihatin Kurdistanê û rapor li ser Kurdistanê dinivîsin û amade dikirin dinêrî ê min bi înisiyatîva xwe gelek bûyer bi kameraya fotoyê digirt û bi kameraya videoyê jî filmên wan dikişand. Ev karekê min bi xwe bû û min di dezgehêka medyayê de kar nedikir. Min gelek belge û dokumenterên baş hene û heta niha jî min ew parastine.

-Arif Zêrevan: - Serokkomar Celal Talebanî û hûn di jiyana xwe ya siyasî de berê ku biryarek li ser meseleyekê bê dan çiqasî bi hev re li ser wê meseleyê diaxivin?

-Hêro Talebanî: - Hinek caran em berî biryarekî li ser meseleyekî diaxivin û ne şert e ko raya me wekî hev be. Gelek caran raya me ne wekî hev e û hinek caran jî wekî hev e. Hinek mesele jî hene ko qet ne pêwîst e Mam Celal pirsê ji min bike. Di karê televizyonê û karên di yê ko ez dikim de gelek caran haya Mam Celal jî çênabe ka ez çî karî dikim. Paşê dibêje "Hêro we

Wekî ko têt bîra min cara pêşiyê di salên 60-ê de min ev mînaqêşe bihîst. Min bi xwe qet hest bi vê cidahiye nekiribû çimkî li mala me me bi herdu lehçeyan diaxivî. Ji bo min gelek normal bû yanî ji bo min ne tiştêka xerîb bû. Ji destpêka salên 60-î ve bi awayekê ciddî behsa vê meseleyê têt kirin.

-Bi raya min bila soranî jî bêt xwendin û bila kirmancî jî bêt xwendin, lê belê bi yek şertî: Li

ye û nîzanim ka dê wekî niha be yan dê paşê bêt guhartin. Êhtîmal heye ko wan wisa hîzîr kiribe ko kirmancî li deverên kirmancîxîv heta sinifa şeşa be û dibe ko di plana wan de guhartin jî hebe. Vêca bi qenaeta min di sîstema perwerdeyê de herdu zarava bîn bi kar anîn yan yek tenê jî bêt bi kar anîn her divêt derseka xurt ya fêrbûna herdu zaravan hebe.

Dûmahî heye

Lênihêrînek Li Ser Şoreşa Mezin Ya Simkoyê Şikakî

Serên Simko ji bo rizgariya Kurdistanê

Simko di salên 1919 ê hezêkî çirîki ya 4 heta 5 hezar kesê bi fermaderiya Xalo Qurban ku Kurdekî Kirmaşanê bû, êrîşî dikin ser Simko. Xalo Qurban ew kes bû ku di dema xwe de alîkariya şoreşa "Cengel" kiribû, lê piştî dijberî û nakokiya navbera serokên Şoreşa "Cengel" serî birî yê "Mîrza Koçek Xan" ji bo Riza Xan biribû, Riza Şah ji bo xelatkirina wî karî, pile û berpirsiyariyek bilind ji wê re dabû.

Îcar jî Xalo Qurban soza ji nav birina Simko ji Riza Şah re dabû, bi vî rengê Xalo Qurban ji rîya Mehabad û Miyanduavê re bo ser Simko şer dest pê kir. Lê bi sedema hişyarî û alîkariya Eşîrên Herkî, Biradostî, Mameş, Mengor, Zerza û wd...main, êrîşa hêzên Xalo Qurban li "Dasa Mecid" a Mehabadê hate tûkşpêkdan û Xalo Qurban jî ku ji çiyayê "Xezayî" bûye, êrîş bo ser wê tê kirin û ber bi "Îndirqaş"-ê direve û li wir tê kuştin, paşmayiyên hêzên wî jî bi tevlihevî ber bi Tewrêzê paşde kişiyane.

Sala 1922-ê şerê Golmexanê û tûkşikandina êrîşa Esede Axaxan ji aliyê Simko ve Girtina Golmexanê û destbiserde

der barê Kela Şehrûqê de ku paytexta Simko bûye, pêwîst dibe em bizanibin ku di warê dîrokê ve li serdemê Sasaniyan de, li wî cihê bajarokek hebûye û jê re "Şehrek" hatiye gotin. Piştî navê wê bi "Şehrek"ê guheriye û vî carê bûye Şehrûq yan Çarî. Ew cihe jî berê ve cihê civiyana çendîn şazade û bi hev re jiyana Kurd û Mesîhiyan bûye. Niha jî cihwarên dîrokî tede hene û di salî de li bajarên derdorê serdana wan tê kirin. Ji bilî vî çendî jê di warê hilkevta coxrafi ve, ciheke pir dijwar bûye ku bi razeberan dora wê hatiye girtin û çemek tede derbas dibe û çendîn Qeleyên qahûm hebûye. Lê di sala 1930-an de, beriya şehîdbûna Simko, erdhejê xurt li Şehrûqê dibe û bi tevahî herifandiye, piştî di destayiyekî de hatiye çêkirin.

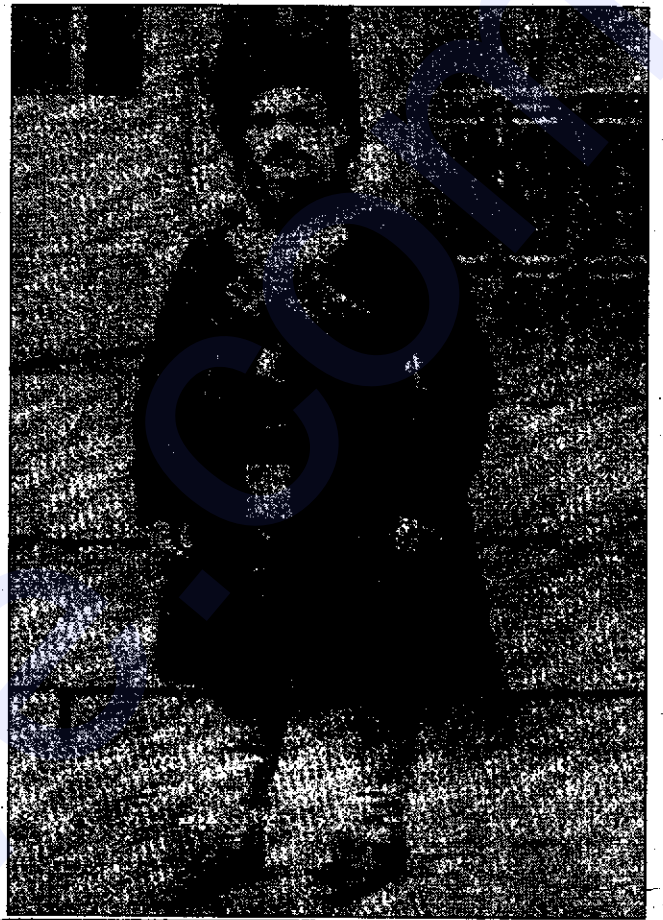
Li pey tûkoşîna Simko, hêzên dewletê dikevine dûtî wî û li çend cihên herêma Şipîran a Selmasê wekî Berî Dû, "Sartaê" û Kelereşê bi wê re şer dikin û aqibet bi sedema alîkariya Tirkan tevî Îraniyan, Simko neçar dibe welat bicî bihêle û penayî bibe Turkiyê. Lê ji aliyê Turkiyê ve hemû çek û teqemeniya Simko tê girtin. Wê demê di navbera Riza Xan û Mistefa Kemal Atatürk de lihevhatin çê

bûye ku bi hev re şoreşa Kurdan ji nav bibin. Piştî wî serpêhatiyê, di sala 1923-an de, Simko dixwaze ji Turkiyê ve bo cem Şêx Mehmûd li Perçeyê Îraqê biçe ku wê demê di halê şoreşê de bûye. Di rêya hatinê de, li ciyekê bi navê Geliyê Dûriyan dikeve boşeya Turkan û Cewahira hevsera wî û çend kes ji parêzvanên wî tîstî dest bi ser heyên û samaneke zaf ya Simko de tê girtin û bi xwe û çend siwarên wî rizgar dibin û digihîjin "Behirke" ya nêzik Hewlêrê. Wî dema ku Simko li Behirkê b, gellek hewil daye bi alîkariya Seyîd Taha belkî bikaribe tûkîlî û hevkarîyî tevî Îngilîsiyan damezirîne, lê ser nakeve. Her wiha piştî pêwendîkirinê bi Şêx Mehmûd re, ku li Silêmaniyê pêşwaziyek germ ji hatiye kirin, heyamekê li cem Şêx Mehmûd bûye û pir hewl daye ku heta Şêx Mehmûd tevî Îngilîsiyan bigihîjin lihevhatinekê, lê bêfayde bûye.

Sala 1924-an ku hêdî hêdî pêwendiya Şêx Mehmûd bi Îngilîsiyan re tûkîlî çê, Simko ser li nû vedigere Turkiyê û piştî salekê ku bi nepenê li wir dimîne, tevî Riza Şah tûkîliyê çê dibe û daxwaza wê çendî dibe ku heke bihêlin ew li ser milk û malê xwe birîne, îdî de serê xwe ji bo Şah nevé bike. Riza Şah daxwaziya Simko dipejirîne û sala 1925-an, Simko vedigere Kurdistanê Îranê. Her di wî salî de Riza Şah serdana Simko dike. Ji ber hatina Riza Şah, Simko bi xwe û 500 siwarên çekdar ên Şikak pêşwaziyî ji Riza Şah dike. Şah bi dîtina wê dîmenê. pir ditirseş lê taze bê fayde bû. Lewra kete fikra vî yekê ku çawa xwe ji wê xeterê tirsê derbaz bike. Tedbîrê çare ewa bû ku wê şevê Riza Şah ji kesekê nêzikî xwe re sipartibû ku tevî Simko leyîza Texte bikin û berdewam leyîzê bi Simko bidorîne, heta ku him serê Simko pê germ bikin û him jî kerbê wî nevekin heya xwe rizgar bikin. Bi vî awayê digel hatina serê sibê, xwe rizgar dike û Simko jî derfetekê zêrîn û girîng ji dest dide û piştî bi xwe jî gotiye ku min çawa pê li bextî kir û min Riza Şah nekuşt. Îdî çî were serê min, heqê min e.

her ew kesî ku bi biryara Nizam El Seltene teqê ji Cewer Axa kiribû - êrîşî dikin ser Simko ku li cihêkî bi navê "Şekeryazî" nêzikî bajarê Selmasê ji aliyê hêzên Simko ve rastî tûkîlî tîstî û serokê wan tê kuştin û bi vî awayî Simko tola birayê xwe vedike. Di sala 1922-an de,

girtina ceberxaneyên teqemenî ê xwarinê ya hêzên deryayê ê erdê ên Îranê û ser li nû rizgarkirina bajarê Urmîyê ji destê Artêşa Îranê ji aliyê Simko ve serkevtineke pir mezin bûye û ev serkevtinê bê sedema jordecûna rêz, îtbar û hezkirina zaf û bû rade ya Simko di nava xelkê de.

İsmayil Axa Simko

Piştî salekê ji wî serdanê, yanî sala 1926-an, Simko ser taze êrîşê dibe ser bajarê Selmasê û derdora wî, lê ser nakeve û dîsan neçar dibe penayê bibe Kurdistanê Turkiyê û li wir tê girtin û ji Îranê re tê şandin.

Sala 1927-an, careke din ji Îranê vedigere Turkiyê û piştî salekê yanî sala 1928-an, careke din vedigere Îraqê. Wê demê Riza Şah daxwaz ji dewleta Îraqê kiribû ku Simko radestî wan bikin.

Bi wî awayî Simko bi rewşeke gellek nebaş bo dema 2 salan li ser tixûban jiyaye û aqibet li ser daxwaza îraniyan û bi sedema ew erdheja ku li Şehrûqê dabû, Simko ji bo gotûbêjê ku soza berpirsiyariyê ji wê re dabûn, vedigere Kurdistanê Îranê.

Ew jî weke Cewer Axayê birayê xwe, ji hêla dujmanan ve tê xapandin û dikeve telika îraniyan û roja 21.06.1930-an de, bi xwe û Xurşîd Axayê Herkî şehîd dibin û Xusroyê kurê wî jî bi birfîdarî penayî ji bo Turkiyê dibe.

Bi vî awayî, piştî 20 salan xebat li dijî desthilata Qacara û Riza Şahê Pehlewî, Simko şehîd dibe. Termê Simko çend rojan di navan bajarê de hatiye gerandin, heya xelkê pê bihê çavtirsandin.

Dawî

Di biranîna şehîdbûna Simkoyê Şikak de, tevî tewandina serê rêz û

wefadariyê li hember canê nemir yê Simko û hemî şehîdên rîya serbestiya neteweya me ku bi xebata xwe rûmet û serfiraziyek heta hetayî ji bo neteweya me tomar kirin, em wan piştrast dikin ku ala xebata wan heta serkevtinê de geî û bilind bibe. Em hîvî dikin di pêşerojê nêzik de dara xebata Simko, Qazî Mihemed, Dr. Qasimlo û Dr. Şerefkendî ê tev şehîdên Kurdistanê Rojhilat ber dide û wê demê divêt peykerê her yek ji wan şehîdan li wan cihên ku wan şehîdan bi salan di pêxema parastina nasnameya Kurdistanîbûna wan û avakirina desthilata neteweyî jê re xebat kirine, were sazîkirin û mezarên wan rêberên leheng û gernas bibe ziyaretgaha evîndarin rîya rizgarî û serbestiya Kurd û Kurdistanê.

Bi vî hêviyê....

Jêder:

-Şoreşa Simkoyê Şikak, nivîsîna Mihemed Resûl Hawar

-Dîroka Hemdem ya Îranê û dîroka 18 saliya Azerbaycanê

-Dîroka tevgerên neteweyî ên Kurd, nivîsîna Dr. Sadiq Şerefkendî (Seîd Bedel)

Hevpeyvîn bi çend kesayetiyên şareza li ser şoreşa Simko

Amade kir:
Tahir Silêman

КУРДСКИЕ ЕВРЕИ

КУРДСКИЕ ЕВРЕИ. Еврейская этнолингвистическая группа (община). До начала 1950-х гг. жили в основном в Курдистане (страна курдов; горная область в Малой Азии) и прилегающих к нему районах. Курдские евреи часто называют себя аншей таргум (народ Таргума). Курдские евреи говорят на нескольких диалектах восточной ветви новоарамейского языка (см. Арамейский язык), в которую также входят диалекты ассирийцев (христиане-несториане) и так называемых халдеев (несториане, вступившие в унию с Ватиканом). В советской лингвистической литературе курдские евреи обычно определяются как ассирийские евреи.

Свой обиходный язык, родственный языку Гемары Вавилонского Талмуда, но включающий персидскую, турецкую, курдскую, арабскую и ивритскую лексику, курдские евреи называют лишна иехудия (еврейский язык), лешон ха-галут (язык изгнания), а также лешон таргум, хотя арамейские переводы Библии (таргумим) выполнены на западноарамейском диалекте. Идущему от Биньямина из Туделы представлению о языке курдских евреев как непосредственном развитии языковой традиции Вавилонского Талмуда современные ученые противопоставляют мнение, что курдские евреи восприняли и видоизменили восточноарамейские диалекты окружающего населения.

Впрочем, не лишено вероятности, что какая-то часть курдских евреев могла сохранить прямую связь с вавилонским еврейско-арамейским языком. Примечательно, что курдские евреи в районах городов Урмия и Салмас (Саламас) в Иране, а также Захо и Эрбиль в Ираке (бывший Мосульский вилайет) говорили на особых арамейских диалектах, отличных от тех, что бытовали у живших рядом христиан. В Ираке арабы именуют язык курдских евреев джабали (горский).

К курдским евреям относят живших на протяжении многих поколений вне Курдистана евреев Иранского Азербайджана (район озера Урмия и территории к северу от него), а также часть еврейского населения провинции Дияла (Восточный Ирак, особенно в городе Ханакин), говорящих на арамейских диалектах. В то же время евреев Мосула (Ирак, Курдистан), известных под названием миславим, а также района Урфа (Турция), так называемых урфали, близких по укладу жизни к евреям других районов Курдистана, некоторые исследователи не причисляют к курдским евреям в силу того, что они в основном пользовались в обиходе арабским языком. В среде курдских евреев, жителей города Миандоаб в Иранском Азербайджане, по всей видимости, к началу 19 в. возник местный (миандоабский) еврейский говор азербайджанского языка.

До создания Государства Израиль курдские евреи (более 200 общин) жили в Ираке (более 20 тыс. человек; главным образом в районе городов Киркук, Мосул, Сулеймания, Эрбиль), Иране (около двенадцати тысяч человек), Турции (11 общин), Сирии (в основном в районе города Камышлы), Эрец-Исраэль и других странах, в том числе Советском Союзе (в районе Тбилиси). К этому времени лишь около двадцать тысяч человек из них оставались носителями новоарамейских диалектов.

Согласно преданиям, большинство курдских евреев считают себя потомками колен исчезнувших, а часть их - колена Биньямина.

Эти предания Биньямин II дополнил версией о происхождении от колена Дана и Нафтали ассирийцев-несториан, соблюдавших некоторые еврейские обычаи. Распространенная в Иракском Курдистане традиция утверждает, что среди ассирийцев имеется много семей еврейского происхождения, которые примерно

в 15 в. были насильно обращены в христианство, но еще в начале 20 в. соблюдали часть еврейских обрядов, не ассимилировались среди других ассирийцев и сохраняли в тайне свое происхождение. Воз-

можно, среди курдских евреев имеются потомки прозелитов эпохи Второго храма из близлежащей Адиабены (столица Арбела [Арба-илу], ныне город Эрбиль).

В Таргуме Онкелоса (см. Онкелос и Аквила) горы Арагатские (Быт. 8:4) именуются "горы Карду", а царство Арагатское (Иер. 51:27) "царством Карду", у Иосифа Флавия упомянуты горы Кардухи (Древ. 1:93), а в Талмуде (Иев. 16а) сообщается, что прозелиты из кардуинов принимаются в еврейские общины. Некоторые современные исследователи отождествляют эти названия с Курдистаном.

Первые фиксированные сведения о курдских евреях оставил Биньямин из Туделы, который около 1170 г. обнаружил в Курдистане между городом Амадия (ныне в Ираке; две тысячи еврейских жителей /в другом варианте рукописи - двадцать пять тысяч/) и Гиляном (провинция в Иране) более ста еврейских общин. Он же первым сообщил о возникшем в среде курдских ев-

реев мессианском движении во главе с Давидом Алрой и утверждал, что оно было подавлено около 1160 г. В начале 1180-х гг. Птахия из Регенсбурга указал, что в Мосуле (названном им Новая Ниневия) прожи-

лидеру каббалистов Акко, вдохновлявшему оппонентов Маймонида.

В периоды опустошительных нашествий монголов (1258), а затем Тимура (конец 14 в.) и притеснений эпохи правления Тимуридов (правили до 1470 г.); часть местного населения, включая евреев, бежала в горные районы (где, видимо, укрывались старые и возникали новые поселения). Сведений о курдских евреях в 14-15 вв. не сохранилось. В 1514 г. Курдистан поделили между собой (в результате войн; мирный договор в 1555 г.) Османская империя и Иран. Их власть, особенно в горных районах, была номинальной (учредить там администрацию удалось лишь в конце 19 в.). В 16 в. о еврейских общинах Эрбиля, Киркука, Мосула, Нецивина (ныне Нусайбин) и Урфы писал в "Сефер ха-мусар" ("Книга морали") путешественник Эхария ад-Дахри из Йемена (1519-89).

С середины 16 в. у евреев Курдистана и близлежащих областей пользовались известностью раввины из семейств Баразани, Мизрахи, Харири и их иешивы. Среди них: духовный глава курдских евреев раввин и каббалист Шмуэль бен Нетанэль ха-Леви Баразани (1560-1630) - автор такканот, мидрашистских произведений и пикутов, вошедших в литургию курдских евреев; его дочь Аснат (1590-1670) - автор пикутов, ставшая после смерти мужа Яакова бен Аврахама Мизрахи (руководитель иешив городов Амадия и Мосул) во главе иешивы Мосула; рабби Ицхак бен Моше Харири (17 в.) - автор каббалистического сочинения "Нахалат ха-Шем" ("Достоинство Господне"); его сын Пинхас, близкий к саббатанству (см. Саббатай Цви) каббалист и литургический поэт; сыновья последнего Хаим и Ицхак, раввины в городе Ревандуз, и другие.

Потомки семьи Баразани-Адони были раввинами в Багдаде около 150 лет (до 1743 г.), а в

Мосуле до середины 20 в., так же как в Курдистане раввины и каббалисты из рода Харири - до конца 19 в. - начала 20 в. Около 30 курдских евреев известны как авторы пикутов и светской поэзии (на иврите и арамейском языке). В 17-18 вв. курдские евреи страдали от продолжительных войн между Ираном и Османской империей (возобновлены в Иранском Курдистане также в 1905-11 гг.) и от столкновений между центральным правительством Турции и курдскими беями вплоть до начала 1-й мировой войны. Так, например, лишь при восстании курдов во главе с Бадрханом в 1843-47 гг. были убиты тысячи курдских евреев, а многие еврейские общины исчезли.

Курдские евреи также часто становились жертвами местных междоусобиц (например, в 1832 г. при разрушении Амадии агой Ревандуза из тысячи еврейских семей в городе осталось около 250, остальные бежали; в 1913 г. еврейская община Нирвы была рассеяна при захвате населенного пункта шейхом Барзани), а также набегов и грабежей (например, в 1891 г., 1892 г. нападения курдов на евреев Захо, а в 1893 г. на еврейскую деревню Битанура, или Бар-Тануро, и другие).

Страдали евреи и от издевательств турецких солдат (например, эксцессы в 1895 г. в Эрбиле, которые были прекращены лишь благодаря вмешательству хахам-баши Багдада рабби Ицхака Аврахама Соломона), от частых стихийных бедствий (наводнения, саранча, град) и связанного с ними голода (1871 г. - в районе Урмии; 1880, 1888, 1889, 1892 гг. - в Иракском Курдистане), от эпидемий (например, чума в конце 1880-х гг.). Все это не могло не влиять на экономическое положение курдских евреев, среди которых многие жили в нищете.

(Продолжение следует)

В конгрессе США формируется курдское лобби

Представитель Регионального Правительства Курдистана в США, Кубад Талабани сообщил, что в Конгрессе США формируется "группа друзей Курдистана".

Райс: военнослужащие США "продолжают захватывать" в Ираке представителей Корпуса стражей исламской р.

Военнослужащие США "продолжают захватывать" в Ираке представителей Корпуса стражей исламской революции Ирана - элитной части вооруженных сил Исламской республики. Это утверждала на состоявшейся в минувший понедельник встрече с редколлегией газеты New York Post госсекретарь США Кондолиза Райс. Стенограмма беседы была на следующий день распространена пресс-службой госдепартамента, сообщает ИТАР-ТАСС.

КУРДИСТАНСКИЙ КОНТРАКТ "ХАНТ ОЙЛ КО" ВЫЗВАЛ СКАНДАЛ В БАГДАДЕ И

Настоящим прорывом для Регионального Курдистана стало подписание контракта с тexasской нефтяной компанией Хант Ойл Ко на разведку нефти в Курдистане. Это - первая сделка, заключенная в соответствии с условиями принятого в августе регионального Закона о нефти, и в то же время первая сделка, заключенная с относительно крупной и авторитетной компанией. Эксперты связывают этот шаг с тем, что крупные нефтяные компании разочарованы задержкой принятия федерального нефтяного закона и неговорчивостью чиновников Министерства нефти в Багдаде.

Во Франции начался показ фильма - Женщины гор Арарат

Во Франции начали показ документального фильма французского режисера Эрванна Брайнда (Erwann Brian), снятого в 2004 году, "Женщины гор Арарат" ("Les Femmes du Mont Agarat"). Это портрет дивизии женской партизанской армии курдов, созданной в 1996 и состоящей из 6 женщин (Сеура, Хевидар, Чичек, Зилан, Сорхвин и Элиф). Драма фильма лежит не в риске и смерти, не в насилии и психопатологии войны. В красоте меланхолически красивых гор мы наблюдаем жизнь небольшой группы молодых женщин, натуральных, нежных и образованных, судьба которых кажется нам трагически предопределенной.

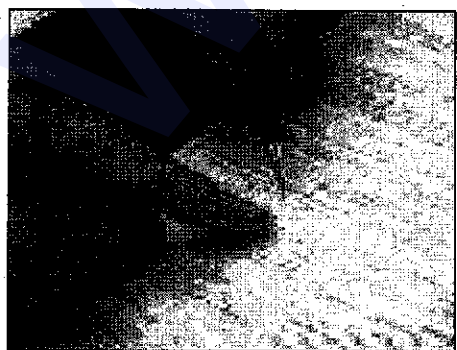
Фильм Брайнда позволяет нам почувствовать тот угол, в который оказались загнанными курды из-за нарушающей права человека политики Турции и Саддама Хусейна в Ираке. Необычность женской армии основана также на слиянии народных и социальных целей, с одной стороны идет борьба за свободу родного народа, с другой - борьба за права женщин, за их эмансипацию.

Фильм был показан на IV международном фестивале Дни документального кино о правах человека, прошедшей в Киеве в марте-апреле этого года. Теперь же его будут показывать в Париже в кинотеатре на знаменитом бульваре Сан-Мишель с 26 сентября по 02 октября.

ЭРБИЛЬ ПОДПИСЫВАЕТ НОВЫЕ НЕФТЯНЫЕ КОНТРАКТЫ

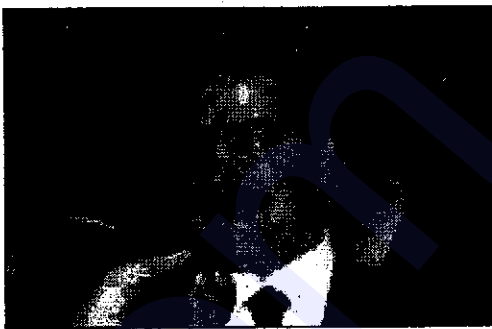
Как заявило Министерство природных ресурсов Курдистана, Региональный совет по нефти и газу утвердил четыре новых нефтяных контракта и санкционировал два проекта по организации переработки нефти.

"Этими проектами начнется привлечение международных инвестиций в весь Ирак" - заявил министр природных ресурсов Курдистана д-р Ашти Хаурами. Он напомнил, что в августе парламент Курдистана единогласно принял региональный закон о нефти и газе.

Судьба иракской провинции Киркук будет решена до конца 2007 года

БЕЙРУТ, 3 окт - РИА Новости, Павел Давыдов. Референдум, в ходе которого определится будущее иракской провинции Киркук, состоится в конце 2007 года, заявил заместитель главы парламента

Курдистана Камаль Киркуки. "Референдум пройдет в срок, определенный Конституцией", - цитирует слова Киркуки иракская газета "Аль-Мада". Решение об этом, по словам заместителя главы парламента Курдистана, было принято на состоявшемся накануне заседании специальной правительственной комиссии, созданной для наблюдения за исполнением статьи 140 конституции Ирака, отмечает издание. В годы правления Саддама Хусейна в рамках проводившейся тогда политики насильственной арабизации десятки тысяч курдов были выселены из провинций Киркук, Сулеймания, Салах-эд-Дин и Дияла. На их место переселялись арабы из центральных и южных областей Ирака.

Турецкий военачальник считает, что независимое курдское государство опасно для Анкары.

розу безопасности Турции, заявил сегодня главнокомандующий турецкой армией Яшар Буяуканит.

По его словам, Ирак движется к тому, чтобы стать конфедерацией, а это может привести к отделению северной курдской

территории от остальной страны, передает Associated Press.

Американцы строят свою базу под Эрбилем

Эрбиле американцы тайно приступили к организации военной базы.

В дальнейшем американцы намерены проводить свои военные операции на основе этой базы, а не базы Инджирик под Аданой (Турция), которая до сих пор была главным оплотом американской армии в регионе.

Как утверждает газета "Авене", с конца 2006 г. в

Расстрел 12 курдов в Хаккяри организовали турецкие спецслужбы?

Как отмечает интернет-сайт "Нафаль", Рабочая Партия Курдистана официально опровергла свою причастность к расстрелу 12 курдов-пассажиров микроавтобуса в районе Хаккяри, обвинив в этом преступлении турецкие спецслужбы. В связи с этим сайт указывает, что прошло уже два дня после возвращения министра внутренних дел Турции Бешира Аталая и возглавляемой им комиссии из района происшествия, но турецкие СМИ абсолютно ничего не пишут об этом. По мнению сайта, есть большая вероятность, что правительство Эрдогана поняло, что преступление - провокация, организованная начальником генштаба Яша-

ром Баюканитом и его подручных и из страха перед военными не может ничего сказать. Между тем, если бы нашлись доказательства причастности к убийству РПК, турецкие масс-медиа "целый месяц кричали бы об этом". Сайт отмечает, что это - далеко не первая провокация спецслужб в Турецком Курдистане.

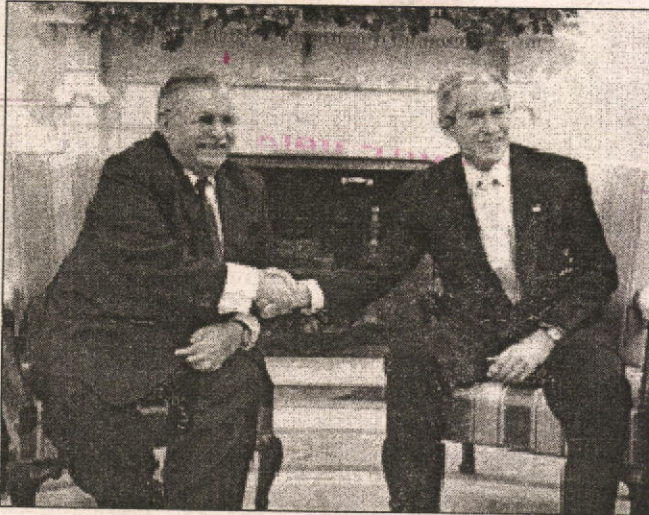
ДИПЛОМАТ

ПОСЛЕДНЯЯ

страница

№ 33-34 (73-74) 01-15 Октябр 2007 ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Встреча Буша с Талабани

Джорджем Бушем. Во встрече с иракско-курдской стороны участвовали, кроме Дж.Талабани, также посол Ирака в США Семир Сумади, вице-президент Курдистана Косрат Расул Али и представитель правительства Курдистана Кубад Талабани. Как сообщает Кубад Талабани, президент Ирака обратил внимание президенту Буша на прогресс в Иракском Курдистане, призвав США обратить на это особое внимание. Он также отметил Бушу, что курды обижены на отсутствие в докладе Райяна Крокера-Дэвида Петреуса упоминаний о прогрессе в Курдистане.

Президент Ирака Джалал Талабани встретился в Белом Доме с президентом США

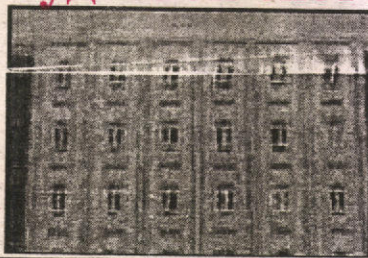
М.Барзани: СМИ должны работать на принципах демократии

Президент Курдистана Масуд Барзани выступил с приветствием по поводу начала вещания нового спутникового телеканала "Навруз-ТВ", официально являющегося правительственным телеканалом КРГ. По его словам, "Навруз-ТВ - это голос правительства Курдистана, и нужно, чтобы он был беспристрастным и отстаивал принципы федерализма". Барзани также потребовал от курдских СМИ, чтобы они защищали чистоту курдского языка, были правдивы и реалистично анализировали события, способствовали поднятию курдской культуры и работали на демократических принципах, и главное - поднимали основные проблемы курдского народа. "Мы верим, отметил М.Барзани, что творческий потенциал курдских юношей и девушек, работающих в СМИ будет наилучшим образом реализован в условиях демократии и свободы".

Принят Закон о судебной системе Курдистана

Вчера Парламент Курдистана принял закон о судебной системе региона. Закон предусматривает в частности создание высшего судебного органа - Верховного Суда

Курдистана. Секретарь парламента Курдистана Фарсад Ахмед заявил журналистам, что закон предусматривает независимость судебной системы Курдистана.

Турция-США-курды

/турок/ проблема, то им нужно работать вместе /с иракцами/ над ее решением, и я не думаю, что односторонние действия будут этому способствовать", - сказал американский дипломат.

По сообщениям из Анкары, Турция в настоящее время готовится к трансграничной контртеррористической операции в Северном Ираке по уничтожению опорных пунктов Курдской рабочей партии. Об этом стало известно по итогам заседания Высшего совета по борьбе с терроризмом Турции, прошедшего сегодня под председательством премьер-министра Тайипа Эрдогана.

Билл Клинтон: моя жена защитит курдов

Хиллари Клинтон станет президентом, она не оставит курдов в одиночестве и будет их защищать". Как известно, до этого Х.Клинтон сделала заявление о том, что США должны оставить свои войска в Курдистане.

Администрация США против проведения Турцией военной операции на севере Ирака. Об этом заявил сегодня журналистам официальный представитель госдепартамента США Шон Маккормак. "Если у них

Бывший президент США Билл Клинтон, выступая в Париже на презентации своей книге, заявил газете Фигаро: "проблема между курдами и турками сегодня - самая главная проблема в мире. Если моя супруга Хиллари Клинтон станет президентом США, турецко-курдская проблема решится в результате переговоров. Если

Евреи и курды - братья по генам

родство евреев и арабов представлялось практически неоспоримым.

Нынешнее исследование проводилось с учетом всех самых последних достижений в области расшифровки генома человека и с использованием гораздо более точных приборов.

По мнению ученых, евреи и курды имели общих предков, проживавших в районах современной границы Ирака и Турции. Предполагается, что некоторые из них в какой-то момент времени откочевали на юг, заселив впоследствии побережья Средиземного моря.

Полный текст исследования приводится в последнем номере журнала American Journal of Human Genetics.

Согласно результатам исследований группы ученых-генетиков, возглавляемой профессорами Еврейского университета Ариэлой Оппенхейм и Мариной Фейрман, генетическое сходство еврейского народа и жителей современного Курдистана выражено значительно активнее, чем между евреями и арабскими народами, в окружении которых они живут. Хотя, по словам профессора Оппенхейм, в более ранних работах генетическое

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN

Ö*ĐAΔEÖAEÜ E ΔEAAIÜE ΔAAAEOIÜ:
ÖAÖEB NÖEAEİAI

Tel: +994 50 352-33-18

Azərbaycan şöbəsinin redaktoru:
NƏRİMAN ƏYYUB

Xüsusi müxbir:
RAMİZ CƏBRAYİLOV

Müəlliflərin mövqeyi redaksiyanın mövqeyi ilə üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri, 40
Küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil-17

Navnisan: Bakı 40 soyaq
S.Mehmandarov xanı 25 mal-17

Aādāñ: Aāeö 40, öeöeö. N.İaöiafaaöiaā
añ 25 ēa-17

e-mail: diplomat_gazeti@box.az
Şəhadətnamə: N FŞ 005004966

BUSB-un 2 saylı
Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Qəzet "Azərbaycan"
Nəşriyyatında çap edilib.
Sifariş: 2081
Tiraj: 1000